

Saimaan ammattikorkeakoulu
Liiketalous Lappeenranta
Liiketalouden koulutusohjelma
Yritysten ja taloushallinnon juridiikka

Irina Viisanen

Yli varojen elämisen seuraamukset ja velkavai- keuksista selviytyminen

Opinnäytetyö 2015

Tiivistelmä

Irina Viisanen

Yli varojen elämisen seuraamukset ja velkavaikeuksista selviytyminen, 56 sivua

Saimaan ammattikorkeakoulu

Liiketalouden koulutusala Lappeenranta

Liiketalouden koulutusohjelma

Yritysten ja taloushallinnon juridiikka

Opinnäytetyö 2015

Ohjaaja: lehtori Raili Toikka, Saimaan ammattikorkeakoulu

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia, millaisiin seuraamuksiin ylivelkaantuminen johtaa ja millä ratkaisukeinoilla velkaongelmia voidaan vähentää. Tarkoituksena oli myös selvittää, miten maksu- ja velkajärjestelyt toteutuvat käytännössä.

Opinnäytetyön ensimmäisessä osassa käsiteltiin velan maksamisen laiminlyönnistä seuranneet vapaaehtoiset ja oikeudelliset perintätoimet sekä ulosotto. Tämän jälkeen käytiin läpi velan vanhentuminen ja maksuhäiriömerkinnät luottotiedoissa. Viimeisissä luvuissa keskityttiin velkaantumisen selviytymismenetteliin kuten vapaaehtoiisiin maksujärjestelyihin ja yksityishenkilön velkajärjestelyyn. Työn teoriaosa perustuu enimmäkseen lainsäädäntöön. Lähdeaineistona käytettiin myös aiheeseen liittyvää ajankohtaista kirjallisuutta ja luentomateriaalia sekä lehtiartikkeleita ja luotettaviksi todettuja internetlähteitä.

Opinnäytetyössä käytettiin laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Tutkimukseen kerättiin tietoja maksu- ja velkajärjestelyistä käyttämällä valmiita tilastoja. Kerätyt tilastotietoja analysoitiin ja työssä tuotiin esille, miten vapaaehtoiset maksujärjestelyt ja yksityishenkilön velkajärjestely toteutuvat käytännössä.

Asiasanat: perintä, ulosotto, maksuhäiriö, maksujärjestely, velkajärjestely

Abstract

Irina Viisanen

The Consequences of Indebtedness and Managing Debt Problems, 56 pages

Saimaa University of Applied Sciences

Faculty of Business Administration Lappeenranta

Degree Programme in Business Administration

Specialisation in Business Law

Bachelor's Thesis 2015

Instructor: Ms Raili Toikka, Senior Lecturer

The purpose of the study was to examine the consequences of indebtedness and ways to reduce debt problems. The aim was also to find out how payment arrangements and debt adjustment realise in practice.

At the beginning of this thesis there is a description of recovery proceedings and enforcement of payment. After that the falling of a claim under the statute of limitations and payment defaults in credit reports were discussed. The last chapters of this thesis focused on debt management methods such as payment arrangements and debt adjustment of a private person. The theory part of this study is mainly based on legislation. The information was also gathered from literature, lecture materials, articles and Internet sources.

A qualitative research was used as a research method. The research data of payment arrangements and debt adjustment were collected by utilizing official statistics. The collected research data about how payment arrangements and debt adjustment realised in practice was analyzed and brought out in the thesis.

Keywords: debt collection, enforcement, payment defaults, payment arrangements, debt adjustment

Sisältö

Johdanto	6
1.1 Tutkimuksen tausta ja tavoitteet	6
1.2 Tutkimusongelma ja tutkimusmenetelmä	7
2 Velan syntyminen	8
2.1 Vuokraelka ja hoitamattomat laskut	8
2.2 Kertaluotto	8
2.3 Tililuotto	9
2.4 Pikavippi	9
2.5 Osamaksuluotto	10
2.6 Opintolaina	10
3 Velan perintä	11
3.1 Velan vapaaehtoinen perintä	12
3.1.1 Hyvä perintätapa kuluttajasaatavan perinnässä	12
3.1.2 Maksumuistutus	13
3.1.3 Maksuvaatimus	14
3.2 Velan oikeudellinen perintä	15
3.2.1 Oikeudenkäynti	15
3.2.2 Oikeudenkäyntikulut	16
4 Ulosotto	17
4.1 Ulosmittauksen kulku	17
4.2 Vapaaehtoinen maksusuunnitelma	18
4.3 Palkan ja muun tulon ulosmittaus	18
4.4 Omaisuuden ulosmittaus	20
4.4.1 Irtain omaisuus	21
4.4.2 Kiinteä omaisuus	21
4.4.3 Ulosmitatun omaisuuden myynti	21
4.5 Veronpalautuksen ulosmittaus	22
4.6 Esimerkkejä perintäkulojen kertymisestä	22
5 Velan vanhentuminen	25
5.1 Yleinen vanhentumisaika	25
5.2 Erityinen vanhentumisaika	26
5.3 Velan lopullinen vanhentuminen	26
6 Henkilöluottotiedot	27
6.1 Luottotietojen käsittelyä koskevat velvoitteet	27
6.2 Luottotietorekisteriin merkittävät henkilöluottotiedot	28
6.2.1 Maksuhäiriön rekisteröinti luottotietorekisteriin	29
6.2.2 Maksuhäiriömerkinnän seuraukset	29
6.2.3 Maksuhäiriömerkinnän säilyttämisajat ja poistaminen rekisteristä	31
6.3 Henkilöluottotietojen lainmukaiset käyttötarkoitukset	32
7 Vapaaehtoinen maksujärjestely	32
7.1 Maksusopimus	33
7.2 Kertasuoritus	34
7.2.1 Takuu-Säätiön takaus	35
7.2.2 Kunnan sosiaalinen luotto	35
8 Yksityishenkilön velkajärjestely	36
8.1 Velkajärjestelyn edellytykset	36
8.2 Velkajärjestelyn esteet	37
8.3 Maksuohjelma	37

8.4	Maksuvaran laskentakaava	38
9	Vapaaehtoiset maksujärjestelyt ja yksityishenkilön velkajärjestely tilastojen mukaisesti	40
9.1	Takuu-Säätiön takauksen tilastotiedot	40
9.2	Kunnan sosiaalinen luoton tilastotiedot.....	43
9.3	Yksityishenkilön velkajärjestelyn tilastotiedot.....	45
10	Pohdinta ja johtopäätökset	48
	Kuviot.....	51
	Taulukot.....	52
	Lähteet.....	53
	Lainsäädäntö	56

Johdanto

1.1 Tutkimuksen tausta ja tavoitteet

Nykyaikana lähes jokaisella suomalaisella on mahdollisuus elää lainarahalla. Helppo ja nopea lainan saanti houkuttelee monia ihmisiä ostamaan jopa turhia tuotteita, vaikka heillä ei olisi varaa niiden ostamiseen ilman tätä lainaa. Tämä johtaa yli varojen elämiseen ja yleensä ylivelkaantumiseen. Pahimmassa tapauksessa voi joutua jopa vakavaan luottokierteeseen, jos olemassa olevaa velkaa maksetaan takaisin uudella lainalla.

Tilastokeskuksen mukaan kotitalouksien lainavelat nousivat 1,4 miljardia euroa vuoden 2014 toisen neljänneksen aikana. Samalla kotitalouksien velkaantumisaste kasvoi 119,5 prosenttiin. Velkaantumisaste lisääntyi 2,0 prosenttiyksikköä edellisestä vuodesta. Kotitalouksien velkaantumisasteella tarkoitetaan lainojen suhdetta kotitalouksien käytettävissä olevaan nettotuloon. (Tilastokeskus 2014a.)

Velkaantumiselle on olemassa erilaisia syitä. Yksi niistä on väärin arvioitu maksukyky tai jopa omien velkojen määrän tietämättömyys. Etelä-Suomen sanomissa julkaistun artikkelin mukaan Lahden kaupungin johtava talous- ja velkaneuvoja Virpi Virtanen kertoo, että ihminen voi olla jopa kymmenien tuhansien eurojen veloissa, vaikka hänellä on mielikuva, että velkaa on vain muutama tuhat euroa (Tuomisto 2014). Toisena syynä voi olla se, että ihminen ei huolehdi omista veloistaan ajoissa eikä osaa laatia henkilökohtaista budjettia ja elää varojensa mukaisesti. Pahimmassa tapauksessa syinä velkaantumiselle voivat olla myös ennalta arvaamattomat seikat, kuten esimerkiksi työttömyys, sairaus tai muut ihmisen elämässä tapahtuneet äkilliset muutokset. Mutta suurena ongelmana velkaelämään ovat kuitenkin helpot ja nopeat lainaratkaisut, jotka voi saada jopa ilman vakuuksia.

Velkaongelmia ei kuitenkaan synny, jos talousasioita osaa hoitaa ja takaisinmaksusuunnitelmaa pystyy noudattamaan. Mutta kaikki eivät pysty selviytymään veloistaan. Monet ihmiset jopa eivät ajattele lainanoton hetkellä sen takaisinmaksua ja lainan maksamatta jättämisen seuraamuksia. Tämän vuoksi he

joutuvat velkavaikeuksiin, joiden seurauksena ovat vapaaehtoinen ja oikeudellinen perintä sekä maksuhäiriömerkinnät luottotietorekisteriin.

Tämän aiheen valintaan vaikutti nykyajan ihmisten tyypillinen ylivelkaantuminen. Tämä johtuu kulutusluotoista, jotka ovat olleet huomattavan helposti saatavilla viime vuosien aikana. Mielenkiinnon aihepiiriin herätti myös julkinen media, jonka kautta mainostetaan aika paljon erilaisia luottotuotteita.

Tutkimuksen tavoitteena on perehtyä ylivelkaantumisen seuraamuksiin sekä velkavaikeuksista selviytymiskeinoihin. Opinnäytetyössä pyrin selvittämään erilaisia menetelmiä, joiden avulla voidaan parantaa velkavaikeuksiin joutuneiden ihmisten taloudellista tilannetta. Tämä on tarkoitus selvittää juridisesta näkökulmasta perehtymällä aiheeseen liittyvään lainsäädäntöön ja oikeudelliseen kirjallisuuteen. Työn tavoitteena on myös selvittää maksu- ja velkajärjestelyiden toteutuminen käytännössä.

1.2 Tutkimusongelma ja tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyön ensimmäinen osa käsittelee velan maksamisen laiminlyönnistä seuranneita vapaaehtoisia ja oikeudellisia perintätoimia sekä ulosottoa. Tämän jälkeen käydään läpi velan vanhentuminen, henkilöluottotiedot ja maksuhäiriömerkinnät. Työn loppuosassa keskitytään velkaantumisen selviytymismenetelmiin kuten vapaaehtoiisiin maksujärjestelyihin ja yksityishenkilön velkajärjestelyyn. Lähdeaineistona käytän aiheeseen liittyvää lainsäädäntöä, kirjallisuutta ja luentomateriaalia sekä lehtiartikkeleita ja luotettaviksi todettuja internetlähteitä.

Tutkimusongelmana on selvittää, millaisiin seuraamuksiin ylivelkaantuminen johtaa, millä ratkaisukeinoilla velkaongelmia voidaan vähentää ja miten maksu- ja velkajärjestelyt toteutuvat käytännössä.

Opinnäytetyössä käytän laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Tutkimuksen tarkoituksena on kerätä tietoja maksu- ja velkajärjestelyistä käyttämällä valmiita tilastoja. Kerättyjä tilastotietoja analysoidaan ja työssä tuodaan esille, miten vapaaehtoiset maksujärjestelyt ja yksityishenkilön velkajärjestely toteutuvat käytännössä.

2 Velan syntyminen

Velka syntyy helposti esimerkiksi vuokran tai muiden laskujen hoitamatta jättämisestä. Viime vuosien aikana myös lainarahan saamisesta on tullut huomattavasti helpompaa. Tavaratalot ja verkkokaupat houkuttelevat asiakkaitaan ostamaan tuotteita tarjoamalla erilaisia rahoitusratkaisuja. Luottoyritykset ja pankit entistä enemmän mainostavat lainatuotteitaan, joiden laajasta valikoimasta asiakas voi hakea juuri itselleen sopivaa lainaa. Lisäksi vakuudettomia lainoja myöntäviä yrityksiä on nyt enemmän kuin muutamia vuosia sitten. Yleisimmät rahoitusratkaisut ovat kertaluotto, tililuotto, pikavippi, osamaksuluotto ja opintolaina.

2.1 Vuokravelka ja hoitamattomat laskut

On tärkeää muistaa, että laskut kannattaa maksaa tärkeysjärjestyksessä. Siksi asumiseen liittyvät maksut, kuten esimerkiksi vuokra, sähkö ja vesi, tulee hoitaa ensisijaisesti ennen muita laskuja. Puhelinmaksut, päivähoitomaksut, sosiaali- ja terveyshuollon maksut sekä pakolliset vakuutusmaksut ovat seuraavat tärkeysjärjestyksessä. Jos laskun jättää maksamatta, summalle alkaa kertyä viivästyskorkoja ja perimiskuluja. Loppujen lopuksi velan pääoma voi kasvaa hyvinkin suureksi. Vuokrarästit ja maksamattomat laskut johtavat aina velkaantumiseen ja pahimmassa tapauksessa jopa vuokra-asunnon menettämiseen ja maksuhäiriömerkintään luottotietoihin.

2.2 Kertaluotto

Pankkien tarjoamat kertalainat sopivat erilaisiin tarpeisiin, kuten esimerkiksi kulutushyödykkeiden hankintaan, ulkomaanmatkailun rahoittamiseen tai jopa sijoittamiseen. Pankit myöntävät sekä vakuudellisia että vakuudettomia kertaluottoja. Tämä voi riippua myös lainasummasta. S-Pankin kertaluoton hakemiseen ei tarvitse vakuuksia tai takaajia, jos lainan määrä on 5 000 - 20 000 euroa (S-Pankki). Danske Bank taas tarjoaa vakuudellisen kertalainan, vaikka lainasumma alkaa 5 000 eurosta (Danske Bank). Jotkut pankit tarjoavat kertaluottoa, jolla on mahdollista rahoittaa suurempiakin hankintoja, kuten uusi auto tai kotiremontti.

Koko myönnetty lainasumma siirretään yhdellä kertaa hakijan pankkitilille. Laina maksetaan takaisin sovitun takaisinmaksusuunnitelman mukaan. Maksuerien lisäksi hakijan on maksettava korot ja muut lainakulut, jotka kertyvät koko nostetulle lainasummalle. Joissakin tapauksissa vakuus voi vaikuttaa lainalle kertyneen koron suuruuteen.

2.3 Tililuotto

Tililuotto on jatkuva kulutusluotto, jota käytetään tavallisesti luottokortin avulla. Rahanostoja voi tehdä myös verkkopalvelussa tai tekstiviestillä. Pankkien ja rahoitusyhtiöiden lisäksi jatkuvaa kulutusluottoa tarjoavat myös monet vähittäistavarakaupat. Tililuoton käyttäjällä on oikeus nostaa rahaa jatkuvasti tarpeidensa mukaan ylittämättä luotonantajan myöntämän luottolimitin. Käyttöön nostetusta lainasummasta kertyvät käyttökustannukset, jotka koostuvat tyyppisesti koroista ja luotonantajan veloittavista nostopalkkioista. Laina maksetaan takaisin joko kertasuorituksena tai kuukausittain ennalta sovittuina vähimmäislyhennyksinä.

Finanssialan keskusliiton tekemän tutkimuksen mukaan vuoden 2014 toisella neljänneksellä noin 35 prosentilla suomalaisista oli kulutusluottoja, joista suurin osa oli tavallisia kertaluottoja ja tililuottoja. Kulutusluottoa ottaneiden osuus on hieman ylittänyt viime kevään vastaavan osuuden. Lisäksi suomalaisilla oli enemmän useampia erilaisia kulutusluottoja samanaikaisesti verrattuna edellisvuoteen. Tutkimuksen mukaan kulutusluottoa oli keskimääräistä eniten 29 - 54-vuotiailla. (Finanssialan keskusliitto 2014, 21.)

2.4 Pikavippi

Pikavippi on helppo ja nopea lainaratkaisu, jonka hakemiseen ei tarvitse vakuuksia. Pikalainaa käytetään yleensä äkilliseen rahan tarpeeseen tai turhaan kulutukseen. Lainaa haetaan tekstiviestillä tai internetin kautta täyttämällä lainahakemus. Pikalainan hakuprosessi kestää usein vain muutaman minuutin. Myönnettyt lainarahat siirretään hyvin nopeasti lainanottajan pankkitilille. Pikalainoissa on lyhyet laina-ajat ja pienet lainasummat verrattuna muihin lainavaihtoehtoihin. Lainasumma vaihtelee muutamasta kymmenestä muutamaan sataan euroon, ja se maksetaan takaisin muutaman viikon tai muutaman kuukau-

den kuluessa. Pikalainasta kertyneet kustannukset ovat huomattavan korkeat pieneen lainasummaan nähden.

Vuonna 2013 kesäkuussa voimaan tuli lakimuutos, jossa pienille luotoille asetettiin 51 prosentin korkokatto. Lakimuutoksen pyrkimyksenä oli vähentää pikavippien myöntämistä ja niistä johtuvia velkaongelmia. (Oikeusministeriö 2013.) Lakimuutoksen vaikutus pikavippien myöntämismäärään näkyy pikaluottotilastoissa. Tilastokeskuksen mukaan pikavippejä myönnettiin kotitalouksille vuoden 2014 heinä-syyskuun aikana 39 miljoonalla eurolla, joka on lähes 41 prosenttia vähemmän kuin edellisen vuoden vastaavana aikana (Tilastokeskus 2014b).

2.5 Osamaksuluotto

Osamaksukauppa on yleistynyt huomattavasti viime vuosien aikana. Tämä voi johtua siitä, että osamaksu on kätevä ja vaivaton tapa rahoittaa tietyn hankinnan. Nykyään lähes kaikissa verkkokaupoissa, autoliikkeissä ja tavarataloissa on mahdollista ostaa tuotteita osamaksulla.

Osamaksuluotto on tarkoitettu yksittäisen tuotteen hankintaan. Osamaksulla ostetun tuotteen hinta maksetaan useissa kuukausierissä sovitun maksuaikataulun mukaisesti. Osamaksukaupassa tavaran omistusoikeus siirtyy ostajalle vasta, kun hän on maksanut kaikki maksuerät. Ennen sitä ostajalla on vain käyttöoikeus tavaraan. Myyjällä on oikeus ottaa tavaran haltuunsa, jos ostaja ei maksa luottoa takaisin sopimuksen mukaisesti. (Suomen kuluttajaliitto 2010, 8.)

Osamaksuluotto on selvästi halvempi rahoitusvaihtoehto verrattuna esimerkiksi pikavippiin. Toisaalta jos osamaksua ei hoideta annetussa ajassa, loppusummalle alkaa kertyä mittavia korkoja, mikä nostaa reilusti alkuperäistä hintaa. Lisäksi moni tekee useita osamaksuostoja samanaikaisesti. Tällöin erilaisten ostojen maksuerien maksamiseen voi mennä kuukausittain isoja rahasummia.

2.6 Opintolaina

Opintotukea tai aikuiskoulutustukea saavalla opiskelijalla on mahdollisuus nostaa opintolainaa opintojen aikana. Opintolainalle ei tarvitse vakuuksia, koska takaajana toimii Suomen valtio. Opintolainan valtioneuvoston taksaus on osa opiskelijan opintotukea. Vuodesta 2011 korkeakouluopiskelijoiden ei tarvitse hakea opinto-

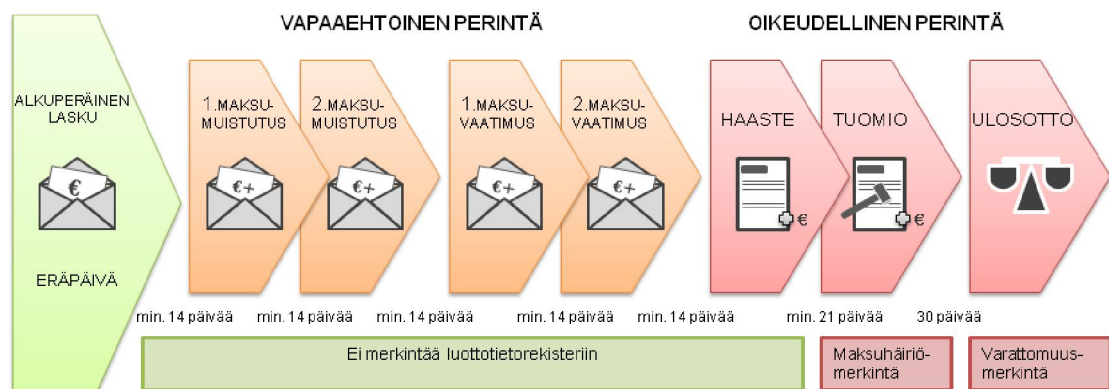
lainan valtiontakaukseen, vaan se myönnetään automaattisesti. Lainatakausta ei kuitenkaan myönnetä, jos opiskelijalla on maksuhäiriömerkintä luottotiedoissa. Kun lainatakaus on myönnetty, opiskelija voi hakea opintolainaa haluamastaan pankista. Tiedot opintolainan takauksesta pankki saa suoraan Kelalta. Opintolainan takaisinmaksu alkaa vasta kaksi vuotta opintojen päättymisen jälkeen. Mikäli opiskelijalla on maksuvaikeuksia, hän voi neuvotella pankin kanssa uudesta takaisinmaksusuunnitelmasta. Jos opiskelija ei kuitenkaan pysty lainan takaisinmaksuun ajallaan, Kela joutuu maksamaan hänen velkansa takaajana pankille. Tässä tapauksessa Kelalla on oikeus periä saatavat takaisin seitsemän prosentin korolla. (Kansaneläkelaitos 2012.)

3 Velan perintä

Perinnällä tarkoitetaan erääntyneiden kuluttajasaatavien perimistä perintälaiissa tarkoitetulla tavalla. Perintätoimenpiteiden tarkoituksena on saada velallinen suorittamaan viivästyneet maksut vapaaehtoisesti. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513, 1 §.) Perintätoimiin on ryhdyttävä silloin, kun velallinen ei suorita maksua ajallaan. Kuluttajien osalta lainsäädäntö säätää perimiskulujen ja viivästyskorkojen enimmäismäärät. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014a.)

Perintätoimissa tulee käyttää hyvää perintätapaa, jossa on määrätty perintäkulujen ja maksuehtojen kohtuullisuudesta. Vuonna 2013 perintälakiin lisättiin uudistuksia, joiden mukaan perinnässä tulee suhtautua vastuullisesti maksujärjestelyihin. Perinnässä ei saa antaa vääriä tietoja maksun laiminlyönnin seurauksista, ylittää lainsäädännössä asetettuja perintäkulujen enimmäismääriä sekä vaarantaa velallisen yksityisyyden suoja. Vanhentunutta saatavaa ei saa enää periä eikä perinnästä laskuttaa saatavan perintäkuluja. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513, 4 §.)

Perintäprosessiin kuuluu vapaaehtoinen ja oikeudellinen perintä. Vapaaehtoisessa perinnässä pyritään suostutella velallinen maksamaan erääntyneet saatavat vapaaehtoisesti ilman oikeustoimia. Oikeudellisessa perinnässä maksamattomat velat peritään oikeudellisesti. (Kuvio 3.1.)

Kuvio 3.1. Perintäprosessin vaiheet.

3.1 Velan vapaaehtoinen perintä

Vapaaehtoisen perinnän tarkoituksena on antaa velalliselle mahdollisuuden suorittaa maksamattomat velat vapaaehtoisesti ilman oikeudellisia toimia ja kalliita oikeudenkäyntikuluja. Erääntyneelle maksusuoritukselle kertyy joka tapauksessa lisäkuluja. Laskun loppusumma, viivästyskorot ja perimiskulut kasvavat koko ajan ja voivat kohota hyvinkin suuriksi. (Suomen kuluttajaliitto.)

3.1.1 Hyvä perintätapa kuluttajasaatavan perinnässä

Hyvällä perintätavalla tarkoitetaan sitä, että velkoja toimii velanperinnässä vastuullisesti ja asianmukaisesti. Velkojan on ryhdyttävä perusteellisiin perintätoimiin ja selvitettävä, että perinnässä velalliselle ei aiheudu kohtuuttomia kuluja tai tarpeetonta haittaa (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014b, 4). Mikäli velallinen pyytää velkojalta tietoja velkatilanteestaan, velkojan on hyvän tavan mukaisesti huolehdittava siitä, että velallinen saa kaikki tarvittavat tiedot ilmaiseksi ja kohtuullisessa ajassa. Velkojalla on kuitenkin oikeus vaatia velalliselta kohtuullisen korvauksen, jos selvityksen laatimisesta aiheutuu ylimääräisiä kustannuksia. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513, 4 a §.)

Velallisen kannalta on tärkeää, että hän voi estettä olla yhteydessä velkojaan ilman tarpeettomia aikarajoituksia asiakaspalvelussa. Sellaiset esteet voivat hankaloittaa huomattavasti velallisen tilannetta. Yhteydenottoa velkojaan ei saa myös vaikeuttaa kalliilla puheluhinnoilla ja ylimääräisillä maksuilla. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014b, 5).

Perintätoiminnassa ei saa käyttää velallisen yksityisyyttä loukkaavia menettelytapoja. Hyvän perintätavan mukaan velkojan tulee käyttäytyä asiallisesti kuluttajasaatavan perinnässä sekä ottaa huomioon velallisen yksityisyyden suoja. Velkojan on varmistettava, että perintä tai velallisen maksuhäiriö ei tule ulkopuolisten tietoon. Velallisen yksityisyyden suojaa vaarannetaan myös silloin, kun saatavan perinnässä käytetään uhkailua tai painostusta. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014b, 5 - 6).

Perintälain mukaan kuluttajalla on oikeus pyytää saatavan vapaaehtoisen perinnän keskeyttämistä välttääkseen perimiskulujen kertymistä. Kuluttajan on laadittava kirjallinen keskeytyspyyntö, jonka mukaan asian siirretään suoraan oikeudelliseen perintään. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513, 4 c §.)

3.1.2 Maksumuistutus

Erääntyneen velan perintäprosessi aloitetaan maksumuistutuksella, jonka lähettää tavallisesti velkoja itse. Maksumuistutuksessa on mainittava ainakin:

- velkojan nimi ja yhteystiedot
- saatavan peruste (lasku tai sopimus, johon velka perustuu)
- saatavan erittely (pääoma, korko, viivästyskorko ja perintäkulut)
- saatavan kokonaissumma
- maksuosoite ja -aikataulu
- tieto siitä, kenelle mahdolliset huomautukset velan määrästä tai perusteistä pitää esittää
- tieto siitä, missä ajassa huomautukset on esitettävä.

(Lehtonen ym. 2014.)

Velalliselle lähetetään yhdestä kahteen maksumuistutusta ennen varsinaisten perintätoimien aloittamista. Velkojan lähettämästä maksumuistutuksesta aiheutuu lisämaksua. Maksumuistutuksesta saa veloittaa korkeintaan 5 euroa kappaletta. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014a.)

Ensimmäisen maksullisen muistutuksen lähetetään velalliselle aikaisintaan 14 päivän kuluttua laskun eräpäivästä. Toisesta maksumuistutuksesta saa veloittaa

taa muistutusmaksua vasta, jos se lähetetään 14 päivän kuluttua edellisen muistutuksen lähettämisestä. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014a.)

3.1.3 Maksuvaatimus

Mikäli velallinen ei maksa saatavaa maksumuistutuksista huolimatta, velkoja vie asian perintätoimintaa ammattimaisesti harjoittavalle kuten perintätoimistolle. Perintätoimisto jatkaa saatavan perimistä lähettämällä velalliselle kirjallisen maksuvaatimuksen. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513, 5 §.)

Maksuvaatimuksessa on mainittava vähintään seuraavat tiedot:

- velkojan nimi ja yhteystiedot
- saatavan peruste
- saatavan pääoma, korko, viivästyskorko ja perintäkulut eriteltyinä
- saatavan vaadittu kokonaissumma
- maksuosoite ja -aikataulu
- tieto velallisen mahdollisuudesta esittää huomautuksia saatavan määräs-
tä ja perusteista
- tieto siitä, kenelle ja missä ajassa mahdolliset huomautukset on esitettä-
vä.

(Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513, 5 a §.)

Perintätoimiston lähettämästä maksuvaatimuksesta velalliselle aiheutuu lisäku-
luja. Maksuvaatimuksesta saa veloittaa perimiskuluja vain, jos sitä ennen velal-
lista on muistutettu erääntyvästä saatavasta ja edellisen maksumuistutuksen tai
maksuvaatimuksen esittämisestä on kulunut 14 päivää. Lain mukaan velalliselle
saa lähettää enintään kaksi maksuvaatimusta. Velkoja saa kuitenkin lähettää
velalliselle ylimääräisen maksuvaatimuksen sekä vaatia siitä perimiskuluja, jos
vaatimuksen lähettämiseen on olemassa erityistä syytä. Tällaisessa tapaukses-
sa maksuvaatimuksessa tulee eritellä perintätoimet ja ilmoittaa lähettämisen
syy. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014a.)

Velalliselle lähettämästä ensimmäisestä maksuvaatimuksesta saa veloittaa pe-
rintäkuluja seuraavasti:

- 14 euroa, jos velan pääoma on enintään 100 euroa tai saatava on suoraan ulosottokelpoinen
- 24 euroa, jos velan pääoma on yli 100 euroa ja enintään 1 000 euroa
- 50 euroa, jos velan pääoma on yli 1 000 euroa.

Toisesta maksuvaatimuksesta velkoja saa vaatia enintään puolet edellä mainituista enimmäismääristä. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014a.)

Samana velan perinnän kokonaiskuluille on määrätty seuraavat enimmäismäärät:

- 60 euroa, jos velan pääoma on enintään 100 euroa
- 120 euroa, jos velan pääoma on yli 100 euroa ja enintään 1 000 euroa
- 210 euroa, jos velan pääoma on yli 1 000 euroa.

Kuten maksumuistutuksesta myös maksuvaatimuksesta ei seuraa vielä maksuhäiriömerkintää luottotietorekisteriin. Toisaalta luottosopimuksessa voi olla maininta siitä, että maksamaton kuluttajaluotto voi aiheuttaa velalliselle maksuhäiriömerkinnän, jos maksun viivästys ylittää 60 päivää. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014a.)

3.2 Velan oikeudellinen perintä

Mikäli vapaaehtoinen perintä ei tuota tulosta, ja saatava on edelleen maksamatta, velkoja tai perintätoimisto saattaa viedä asian oikeudelliseen perintään. Velalle haetaan haastehakemuksella käräjäoikeuden tuomiota, jonka perusteella velkaa voidaan periä ulosotossa. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014a.)

Oikeudellisen perinnän vaiheet ovat tavallisesti oikeudenkäynti ja ulosotto. Velan oikeudellinen perintä aiheuttaa velalliselle merkittäviä lisäkuluja ja merkinnän luottotietorekisteriin. (Suomen kuluttajaliitto.)

3.2.1 Oikeudenkäynti

Käräjäoikeus toimittaa velalliselle tiedoksiannon velkojan tekemästä haasteesta. Velallisella on 14 päivää aikaa reagoida haastehakemukseen. Jos velallisen mielestä haaste on aiheellinen, hän voi joko vastata haastehakemukseen myön-

teisesti tai jättää kokonaan vastaamatta siihen. (Takuu-Säätiö 2014a.) Tässä tapauksessa kyseessä on yksinkertainen ja riidaton asia, jossa käytetään suppeaa haastehakemusta.

Mikäli velallinen vastaa haastehakemukseen myönteisesti, kärjäoikeus määrää tuomiolla velan maksettavaksi. Mikäli velallinen ei reagoi haastehakemukseen, kärjäoikeus antaa asiasta yksipuolisen tuomion. Molemmissa tapauksissa asian siirretään ulosottoon. (Suomen kuluttajaliitto.)

Kärjäoikeuden tuomiosta tulee maksuhäiriömerkintä luottotietorekisteriin. Toisaalta haasteen saamisen jälkeen velallisella on vielä mahdollisuus välttää maksuhäiriömerkinnän maksamalla velan ja oikeudenkäyntikulut kerralla ennen tuomion antamista. (Suomen kuluttajaliitto.)

3.2.2 Oikeudenkäyntikulut

Oikeudenkäyntikulut tuomitaan vastaajan maksettavaksi joko perustaksan tai korkean taksan mukaisina. Oikeudenkäyntikulujen suuruuteen vaikuttaa toisaalta velan pääoman määrä ja toisaalta asian vaativuus. (Oikeusministeriön asetus 425/2012, 3 §.) Lisäksi kärjäoikeus perii vaadittaessa tuomioistuimelle maksaman oikeudenkäyntimaksun, joka vaihtelee 60 - 80 euron välillä (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014a).

Riidattoman saatavan oikeudenkäyntikulut lisäävät velan määrää seuraavasti (Taulukko 3.1):

	Velan pääoma alle 300 euroa	Velan pääoma 300 - 1000 euroa	Velan pääoma yli 1000 euroa
Perustaksa	50 euroa	80 euroa	110 euroa
Korkea taksa	80 euroa	120 euroa	160 euroa

Taulukko 3.1. Tuomittavien oikeudenkäyntikulujen määrä. (Oikeusministeriön asetus 425/2012, 3 §.)

Mikäli velallinen olettaa vaatimuksen olevan perusteeton tai virheellinen, asia käsitellään tuomioistuimessa riita-asiana. Edellytyksenä on, että velallinen esittää asiassa perusteltuja väitteitä. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014a.) Riitaises-

sa asiassa oikeudenkäyntikulut kasvavat merkittävästi ja itse oikeudenkäyntiprosessi saattaa kestää huomattavasti pidempään.

4 Ulosotto

Ulosotolla tarkoitetaan ulosottoviranomaisen suorittamaa menettelyä, jossa velallinen pakotetaan maksamaan velkansa. Velallinen voi välttyä pakkotoimenpiteistä maksamalla velkansa vapaaehtoisesti. Muuten käräjäoikeuden antama tuomio pannaan täytäntöön ulosotossa. Ulosotossa käytettävät perintäkeinot ovat maksukehotuksen lähettäminen sekä palkan, eläkkeen, elinkeinotulon ja omaisuuden ulosmittaus. (Oikeuslaitos 2013a.)

Monet julkisoikeudelliset maksut sekä verot, sakot ja rikesakot ovat suoraan ulosottokelpoisia velkoja. Tämä tarkoittaa sitä, että suoraan ulosmitattavissa olevat velat siirtyvät perintätoimistosta suoraan ulosottoon eikä niille tarvitse hakea erillistä ulosottooperustetta tuomioistuimesta. Julkisoikeudelliset maksut ovat esimerkiksi sairaalamaksut, terveyskeskusmaksut, päivähoitomaksut, sosiaali- ja terveyshuollon asiakasmaksut, pakolliset liikennevakuutusmaksut sekä pysäköintivirhemaksut. Suoraan ulosottokelpoiset velat vanhentuvat viidessä vuodessa lopullisesti. (Takuu-Säätiö 2014a.)

4.1 Ulosmittauksen kulku

Ulosmittauksen tarkoituksena on varmistaa, että ulosotossa oleva velka tulee maksetuksi. Kun saatava siirretään täytäntöönpanohakemuksella ulosottoon perittäväksi, ulosottoviranomainen lähettää velalliselle vireilletuloilmoituksen ja maksukehotuksen. Vireilletuloilmoituksessa on maininta tulevasta ulosotosta, saatavasta ja maksuehdoista. Lisäksi ilmoitus sisältää yhteydenottokehotuksen asiaa hoitavaan ulosottomieheen. Ulosotto ei johda heti pakolliseen tulon ja omaisuuden ulosmittaukseen. Ulosottomiehen lähettämän maksukehotuksen pyrkimyksenä on saada velallinen maksamaan saatava vapaaehtoisesti. Jos velka on maksukehotuksen jälkeen edelleen maksamatta, ryhdytään pakkotoimenpiteisiin kuten palkan, eläkkeen, elinkeinotulon tai omaisuuden ulosmittaukseen. (Oikeuslaitos 2014a.)

4.2 Vapaaehtoinen maksusuunnitelma

Tässä vaiheessa velallisella on vielä mahdollisuus sopia ulosottoviranomaisen kanssa maksusuunnitelmasta velan maksamiseksi. Jos maksusuunnitelma vahvistetaan, velallinen saa suorittaa sovittuja maksueriä annetussa ajassa, kun ulosmittauksen tapauksessa velalliselta mitataan ulos maksimimääriä velan lyhentämiseksi. Maksusuunnitelmassa voidaan hyödyntää soveltuvin osin samoja helpotuksia kuin normaalissa ulosmittauksessa. (Takuu-Säätiö 2014b.)

Ulosottoviranomainen voi tehdä tarvittaessa turvaava ulosmittaus maksusuunnitelman noudattamisen varmistamiseksi. Jos maksu ei toteudu suunnitelman mukaisesti, ulosmitattu omaisuus myydään. Maksusuunnitelma voidaan todeta rauenneeksi, jos velallinen hoitaa ulosmitattua omaisuutta huonosti tai jos velalliselle tulee uusia velkoja perittäväksi ulosottoon. Rauenneeksi todetun maksusuunnitelman vaihtoehtoina ovat joko uuden, muuttuneen maksusuunnitelman laatiminen tai ulosmitatun omaisuuden myynti. Varoilla, jotka ovat kertyneet ulosmitatun omaisuuden myynnistä, maksetaan ulosotossa olevat velat. (Oikeuslaitos 2014b.)

4.3 Palkan ja muun tulon ulosmittaus

Ulosmittaus tehdään tavallisesti palkkatulosta ja muusta toistuvasta tulosta, kuten eläkkeestä, työttömyyskorvauksesta ja äitiyspäivärahasta. Palkkatulona pidetään myös lomarahat, luontoisedut, provisiot ja erilaiset palkkiot. Palkasta ja muusta tulosta voidaan ulosmitata lähtökohtaisesti yksi kolmasosa. Ulosmittauksessa palkalla tai muulla tulolla tarkoitetaan nettotuloa, joka jää käteen veron ennakonpidätyksen ja muiden pidätyksien jälkeen. Sosiaaliavustukset, kuten asumistuet, toimeentulotuet ja lapsilisät, eivät kuulu ulosmittauskelpoisiin tuloihin. (Oikeuslaitos 2014c.)

Ulosottoviranomaisen lähettämä vireilletuloilmoitus sisältää myös ennakoilmoituksen, jossa on tiedot perittävästä velasta, suojaosuudesta ja ulosmittauksen ajankohdasta. Ulosmittauksen jälkeen ulosottoviranomainen lähettää tulon maksajalle velallista koskevan maksukiellon. Tämän maksukiellon perusteella tulon maksaja on velvollinen suorittamaan velallisen tulosta ulosottopidätyksen. Ulosmittaus jatkuu, kunnes velka on maksettu. Velallisella on aina mahdollisuus

ottaa yhteyttä asiaa hoitavaan ulosottomieheen sekä valittaa ulosmittauksesta kärjäoikeuteen. (Oikeuslaitos 2014c.)

Pienituloisia perheitä varten ulosotossa on vahvistettu niin sanottu suojaosuus, jota ulosmittaus ei koske. Suojaosuuden tarkoituksena on suojata velallisen ja hänen perheensä elinkeinoa. Suojaosuutta laskettaessa otetaan huomioon velallisen samassa taloudessa asuvat avio- tai avopuoliso ja alaikäiset lapset. Suojaosuuden määrä on muuttunut vuoden 2015 alusta lähtien.

Suojaosuus kalenterikuukaudessa 1.1.2015 alkaen:

Velallinen yksin: 680,70 €

Velallinen

+1 elatuksen varassa: 924,90 €

Velallinen

+2 elatuksen varassa: 1169,10 €

Velallinen

+3 elatuksen varassa: 1413,30 €

(Oikeuslaitos 2015.)

Ulosmittauksen määrä riippuu velallisen tuloista. Jos velallisen nettotulo on pienempi kuin suojaosuus, siitä ei suoriteta ulosmittausta. Toisaalta jos velallisen nettotulo ylittää suojaosuuden, mutta on enintään kaksi kertaa suojaosuus, tehdään tulorajaulosmittaus. Tulorajaulosmittauksessa suojaosuuden ylittävästä tulosta ulosmitataan kaksi kolmasosaa. Mikäli velallisen nettotulo on enemmän kuin kaksi kertaa suojaosuus, ulosmitataan yksi kolmasosa koko nettotulosta. Jos nettotulo on taas suurempi kuin neljä kertaa suojaosuus, tehdään asteikkoulosmittaus. Asteikkoulosmittauksessa voidaan ulosmitata jopa puolet nettotulosta. (Takuu-Säätiö 2014b.)

Ulosmittauksessa voidaan käyttää lievennyksiä, jos velallisen maksukyky on sairauden, työttömyyden, elatusavun maksamisen tai muun erityisen syyn vuoksi merkittävästi heikentynyt. Lisäksi velallisen pitkä työttömyys voi johtaa

siihen, että palkan ulosmittausta lykätään enintään neljällä kuukaudella. Ulosmittaukselle on mahdollista saada myös vapaakuukausia, jolloin ulosmittausta ei suoriteta. Vapaakuukausia myönnetään, jos palkan tai muun tulon ulosmittaus on jatkunut yhtäjaksoisesti tai lähes yhtäjaksoisesti vuoden. Tässä tapauksessa ulosmittaus keskeytetään määrääjäksi, jos

- ulosmittaus on toimitettu tulorajaulosmittauksena
- velallisen välttämättömät asumiskustannukset tai muut elinkustannukset ovat hänelle ulosmittauksen jälkeen jäävään määrään nähden korkeat
- ulosmittauksen keskeyttämiseen on erityinen syy.

Ensimmäisessä kohdassa mainitun tulorajaulosmittauksen perusteella velalliselle myönnetään kaksi vapaakuukautta joka vuosi ja ne annetaan viran puolesta. Muilla perusteilla vapaakuukausia voi saada enintään kolme vuodessa. Samaa perustetta ei kuitenkaan voi käyttää saadakseen vapaakuukausia ja ulosmittauksen määrän rajoittamista. Toisin elatusavun perinnässä vapaakuukausia voidaan myöntää ja ulosmittausta lykätä painavin perustein. (Takuu-Säätiö 2014b.)

Yksityisen elinkeinonharjoittajan sopimuksen perusteella saamasta elinkeinotulosta voidaan ulosmitata yksi kuudesosa. Elinkeinotulosta ulosottopidätyksen suoritetaan noudattamalla pääosin palkan ulosmittauksen menettely- ja suojaosuussäännöksiä. Elinkeinotulon maksaja on velvollinen toimittamaan tulosta maksukiellon mukaisen ulosottopidätyksen ulosottomiehelle. (Oikeuslaitos 2014d.)

4.4 Omaisuuden ulosmittaus

Velallisen tulojen lisäksi ulosmittauksen kohteena voi olla joko irtain tai kiinteä omaisuus. Tavanomainen koti-irtaimisto ei kuulu ulosmittauksen piiriin. Irtain omaisuus ulosmitataan aina ennen kiinteää omaisuutta. Viimeisenä ulosmittauksen kohteena on omaisuus, jota velallinen eniten tarvitsee elinkeinoaan varten. Jos velallisella ei ole irtainta omaisuutta, ulosmitataan kiinteä omaisuus. Joissakin tapauksissa velallisella on oikeus valita ulosmittauskohteen. (Oikeuslaitos 2014e.)

4.4.1 Irtain omaisuus

Velallisen ajoneuvot, erilaiset arvopaperit kuten asunto-osakkeet, pankkitalletukset, veronpalautukset ja käteinen raha ovat ulosmittauskelpoista irtainta omaisuutta. Kuten tavanomainen koti-irtaimisto myös työvälineet ja niihin rinnastettavat esineet voidaan jättää ulosmittaamatta, jos niiden arvo ei ole merkittävää. Ulosmittauksen esteenä voivat olla myös velallisen tai hänen perheenjäsenen sairaus tai muut mahdolliset poikkeukselliset olosuhteet. (Oikeuslaitos 2014f.)

Ulosottoviranomainen ilmoittaa irtaimen omaisuuden ulosmittauksesta kaikkiin mahdollisiin rekistereihin, joihin omaisuus on merkitty. Jos ulosmitattu irtain omaisuus jäähdään velallisen haltuun, hänellä ei ole oikeutta myydä eikä luovuttaa sitä. (Oikeuslaitos 2014f.)

4.4.2 Kiinteä omaisuus

Ulosmitattavaa kiinteää omaisuutta ovat tilat ja tontit. Ulosmittauskelpoisia saatavat olla myös määräalat ja kiinteistöosuudet sekä panttauskelpoiset tontinvuokraoikeudet ja muut tonttia koskevat käyttöoikeudet. Luonnollisesti ulosmittaus koskee kaikkia kiinteistöön kuuluvia kohteita, esimerkiksi tontilla olevia rakennuksia ja kasvavaa metsää. (Oikeuslaitos 2014g.)

Kiinteän omaisuuden ulosmittauksesta ulosottoviranomainen tekee merkintää lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin. Velallisella ei ole oikeutta myydä eikä pantata ulosmitattua kiinteää omaisuutta. (Oikeuslaitos 2014g.)

4.4.3 Ulosmitatun omaisuuden myynti

Mikäli velallinen ei pysty maksamaan velkojaan, ulosmitattu omaisuus myydään joko pakkohuutokaupalla tai vapaalla myynnillä. Jälkimmäisen myyntitavan edellytyksenä on, että omaisuus myydään velallisen, velkojien ja muiden oikeudenhaltijoiden suostumuksella. Ulosmitatun omaisuuden käypä hinta selvitetään ennen myyntiä. Huutokaupassa tehdyt tarjoukset esitetään nostotarjouksina. Ulosottoviranomainen ei saa hyväksyä kiinteistöstä tai arvokkaan omaisuuden huutokaupassa tehtyä korkeinta tarjousta, jos kauppahinta selvästi alittaa omai-

suuden käyvän hinnan paikkakunnalla. Vapaan myynnin ehdoista voidaan sopia. (Toikka 2013, 4 - 9).

Tavallisimmin kauppahinta maksetaan järjestetyssä huutokauppatilaisuudessa. Ulosottomies saa kuitenkin antaa ostajalle maksuaikaa enintään kuusi viikkoa. Tällaisessa tapauksessa ostajan tulee heti maksaa käsirahaa enintään 20 prosenttia kauppahinnasta. Ulosmitatun omaisuuden myynnistä saadaan varat, jotka siirretään velkojen tileille. (Oikeuslaitos 2014h.)

4.5 Veronpalautuksen ulosmittaus

Toinen tavallinen ulosmittauskohde on veronpalautus, joka joudutaan ulosmittaamaan maksusuunnitelmasta huolimatta ilman ennakoilmoitusta. Veronpalautus voidaan ulosmitata kokonaan, mutta ulosmittauksen määrä riippuu kuitenkin velallisen ulosottovelkojen kokonaismäärästä. Ulosmittauksesta velalliselle lähetetään pöytäkirja, jossa on ilmoitettu ulosmittauksen suorittamispaikka ja -aika sekä saatavat, joille ulosmittaus on suoritettu. Pöytäkirja ei vielä osoita, että veronpalautus on tullut ulosottoon ja pienentänyt velkasaldoa. (Oikeuslaitos 2013b.)

Ulosottoviranomainen ilmoittaa verottajalle suoritetuista ulosmittauksista. Saadun tiedon perusteella verottaja tilittää ulosottomiehelle ulosmitatut ja tilitettävissä olevat veronpalautukset. Verottajalla on myös oikeus kuitata mahdolliset vastasaatavansa velalliselle tulevasta veronpalautuksesta. Tilitetyt varat käytetään velkojen maksamiseen. Suoritetuista maksuista velalliselle on lähetettävä kuitti. (Oikeuslaitos 2013b.)

4.6 Esimerkkejä perintäkulujen kertymisestä

Seuraavassa käsitellään esimerkkejä kulutusluoton ja sähkölaskun perinnän etenemisestä ja perimiskulujen kertymisestä lain sallimien enimmäismäärien mukaisesti (Taulukko 4.1; Taulukko 4.2).

Alkuperäinen kulutusluotto	360 €
1. maksumuistutus	+ 5 €
2. maksumuistutus	+ 5 €
1. maksuvaatimus perintätoimistolta	+ 24 €
2. maksuvaatimus perintätoimistolta	+ 12 €
<p>Mahdollinen maksuhäiriömerkintä luottotietoihin</p> <p>on mahdollista, jos maksun viivästys kestää enemmän kuin 60 päivää ja luottosopimuksessa on maininta siitä, että maksamaton kuluttajaluotto voi aiheuttaa velalliselle maksuhäiriömerkinnän</p>	
<p>Haaste käräjäoikeuteen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oikeudenkäyntikulut 80 € • oikeudenkäyntimaksu 60 € 	
	+ 140 €
	= 546 €
<p>Maksuhäiriömerkintä luottotietoihin</p> <p>Käräjäoikeus antaa velkomustuomion</p>	
Ulosottomaksu (jos summa maksetaan yhdellä kertaa)	+ 27 €
Velan pääoma yhteensä	= 573 €
Lisäksi koko ajalta kertyy viivästyskorkoja	

Taulukko 4.1. Esimerkki kulutusluoton perintäkulujen kertymisestä. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014c.)

Alkuperäinen sähkölasku	80 €
1. maksumuistutus	+ 5 €
2. maksumuistutus	+ 5 €
1. maksuvaatimus perintätoimistolta	+ 14 €
2. maksuvaatimus perintätoimistolta	+ 7 €
Haaste kärjäoikeuteen:	
• oikeudenkäyntikulut 50 €	
• oikeudenkäyntimaksu 60 €	+ 110 €
	= 221 €
Maksuhäiriömerkintä luottotietoihin Kärjäoikeus antaa velkomustuomion	
Ulosottomaksu (jos summa maksetaan yhdellä kertaa)	+ 27 €
Velan pääoma yhteensä	= 248 €
Lisäksi koko ajalta kertyy viivästyskorkoja	

Taulukko 4.2. Esimerkki sähkölaskun perintäkulujen kertymisestä. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014c.)

5 Velan vanhentuminen

Perintälain mukaan velallinen ei ole velvollinen maksamaan vanhentunutta saatavaa. Lainsäädännössä veloille on määrätty erilaiset vanhentumisajat. Velka vanhentuu joko yleisen tai erityisen vanhentumisajan perusteella tai lopullisesti. Vanhentuminen riippuu velan tyypistä ja perinnän vaiheesta. Yleinen vanhentumisaika koskee kaikkia kulutusluottoja. Velka alkaa vanhentua maksun eräpäivästä tai tavaran luovutuksesta ja vanhentuu kolmessa vuodessa, jos vanhentumista ei keskeytetä ajoissa. Tuomioistuimen antaman maksutuomion jälkeen velan yleinen vanhentumisaika pitenee viiteen vuoteen. Suoraan ulosottokelpoisille saataville on asetettu erityinen vanhentumisaika, joka on viisi vuotta. Ulosottoperusteiset velat vanhentuvat lopullisesti 15 tai 20 vuoden kuluessa. (Takuu-Säätiö 2014c.)

5.1 Yleinen vanhentumisaika

Velan yleinen vanhentumisaika koskee kuluttajasaatavia, kuten luottoja, osamaksuja ja ostetun tavaran tai palvelun laskuja (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014d). Yleisen vanhentumisajan perusteella velka vanhentuu tavallisesti kolmessa vuodessa, jos jostain syystä velkoja ei muistuta velallista erääntyneestä saatavasta (Laki velan vanhentumisesta 15.8.2003/728, 4 §). Velan vanhentumisen edellytyksenä on myös se, että velallinen itse unohtaa velkansa eikä katkaise vanhentumisajan maksamalla velkaa, muuttamalla velan ehtoja tai sopimalla maksujärjestelystä. (Laki velan vanhentumisesta 15.8.2003/728, 10 §).

Velkoja voi katkaista velan vanhentumisen vapaaehtoisesti lähettämällä velalliselle maksumuistutuksen tai maksuvaatimuksen. Ajoissa lähetetty muistutus katkaisee velan vanhentumisen alustamalla uuden, kolmen vuoden vanhentumisajan. (Laki velan vanhentumisesta 15.8.2003/728, 10 §, 13 §). Mikäli velkoja muistuttaa velallista velasta asianmukaisesti kolmen vuoden välein, velvollisuus maksaa velkaa säilyy, kunnes velka on maksettu kokonaan.

Velan yleinen vanhentumisaika pitenee viiteen vuoteen, jos velkoja vaatii velan maksua oikeudellisin keinoin. Edellytyksenä on, että käräjäoikeus antaa velka-asiasta tuomion tai muun ulosottoperusteen. Viiden vuoden yleinen vanhentu-

misaika on katkaistavissa säännöllisesti vähintään viiden vuoden välein. (Laki velan vanhentumisesta 15.8.2003/728, 13 §).

5.2 Erityinen vanhentumisaika

Erityinen vanhentumisaika koskee suoraan ulosottokelpoisia saatavia, kuten julkisoikeudellisia maksuja, veroja, sakkoja ja elatusmaksuja. Tällaiset saatavat siirtyvät suoraan ulosottoon ilman erillistä käräjäoikeuden maksutuomiota. Suoraan ulosottokelpoiset velat vanhentuvat lopullisesti viiden vuoden määräajan jälkeen, eikä niiden erityistä vanhentumisaikaa saa pidentää katkaisutoimilla. (Takuu-Säätiö 2014c.)

5.3 Velan lopullinen vanhentuminen

Ulosottokaassa on säädetty ulosottoperusteen määräajasta, jonka päättymisen jälkeen velat vanhentuvat lopullisesti eikä niitä voida enää periä (Ulosotto-kaari 15.6.2007/705, 2 luku, 27 §). Ulosoton kestolle säädetty määräaika koskee vain yksityishenkilöiden velkoja, jotka eivät ole vanhentuneet aikaisemmin. Ulosottoperusteen määräaikaan ja saatavan lopullisen vanhentumisaikaan vaikuttavat velkasuhteen osapuolet ja saatavan peruste.

Kuluttajasaatavat vanhentuvat lopullisesti 15 vuoden määräajan jälkeen ulosotto-
perusteen antamisesta, jos velkasuhteen osapuolina ovat oikeushenkilö eli yritys ja luonnollinen henkilö. Velka vanhentuu 20 vuodessa ulosotto-
perusteen antamisesta, jos velkojana on yksityishenkilö tai tapaus koskee rikokseen perustuvaa saatavaa, josta velallinen on tuomittu vankeuteen tai yhdyskuntapalveluun. (Ulosotto-
kaari 15.6.2007/705, 2 luku, 24 §.)

Jos rahavelka perustuu sopimukseen, jonka osapuolina ovat luonnollinen henkilö ja yritys, se vanhenee lopullisesti 20 vuoden määräajan kuluttua velan erääntymisestä. Rahavelan vanhentumisaika muuttuu 25 vuodeksi, jos sopimuksen velkoja on luonnollinen henkilö. (Laki velan vanhentumisesta, 13 a §.)

Velan lopullinen vanhentuminen alkaa kulua käräjäoikeuden antamasta lopullisesta ulosotto-
perusteesta (Ulosotto-
kaari 15.6.2007/705, 2 luku, 25 §). Lopullista vanhentumisaikaa ei voi katkaista, vaan joissakin tapauksissa määräaika voi pidentää tuomioistuimen antamalla päätöksellä. Päätöksen perusteella määrä-

aikaa voi pidentää 10 vuodella, joka lasketaan alkuperäisen määräajan päättymisestä. Määräajan jatkaminen edellyttää velkojalta kanteen nostamista velallista vastaan kahden vuoden sisällä alkuperäisen määräajan päättymisestä. Tuomioistuin voi päättää määräajan jatkamisesta, vain jos velallinen on olennaisesti vaikeuttanut velkomista esimerkiksi antamalla vääriä tietoja taloudellisesta asemastaan, lahjoittamalla omaisuuttaan tai lisäämällä velkojensa määrää. Muuten päätöstä määräajan pidentämisestä ei voi antaa. (Ulosottokaari 15.6.2007/705, 2 luku, 26 §.)

6 Henkilöluottotiedot

Luonnollisen henkilön luottotietojen keräämisestä, tuottamisesta, tallettamisesta, luovuttamisesta, käytöstä ja muusta käsittelystä on säädetty luottotietolaissa (Luottotietolaki 11.5.2007/527, 1 §). Laki määrittelee muun muassa henkilöluottotietojen käsittelyä koskevat velvoitteet ja luvalliset käyttötarkoitukset. Luottotietolain mukaan luottotiedoilla tarkoitetaan tietoja, jotka kuvaavat luonnollisen henkilön tai yrityksen taloudellista asemaa ja kykyä hoitaa sitoumuksiaan ja velvollisuuksiaan (Luottotietolaki 11.5.2007/527, 3 §). Yksityishenkilön luottotietoja käytetään luoton myöntämistä tai valvontaa varten.

6.1 Luottotietojen käsittelyä koskevat velvoitteet

Luottotietolain tarkoituksena on varmistaa luotettavien luottotietojen saatavuus ja turvata luonnollisten henkilöiden ja yritysten oikeus yksityisyyden suojaan. Luottotietolaki edistää myös hyvää luottotietotapaa, jonka mukaan luottotietojen käyttäjän on toimittava huolellisesti ja asianmukaisesti. (Luottotietolaki 11.5.2007/527, 2 §.)

Hyvän luottotietotavan mukaista toiminta edellyttää huolehtimista luottotietojen laadusta, rekisteröityjen tiedonsaantioikeuksien toteutumisesta sekä tietoturvallisuuden ja käsittelyn valvonnasta. Luottotietojen käyttäjän on myös huolehdittava siitä, että rekisteröidyillä on oikeus tulla arvioiduiksi oikeuden ja asianmukaisen tietojen perusteella. (Luottotietolaki 11.5.2007/527, 5 §.)

Luottotietotoiminnan harjoittajan on aina varmistettava, että luottotietoina käytettävät henkilötiedot ovat asianmukaiset ja ne on saatu luotettavista tietolähteistä. Henkilöluottotiedot voidaan hankkia rekisteröidyltä itseltään tai luottotietorekisteristä. Muista tietolähteistä luottotietoja saadaan hankkia vain rekisteröidyn suostumuksella. (Luottotietolaki 11.5.2007/527, 6 §.)

6.2 Luottotietorekisteriin merkittävät henkilöluottotiedot

Luottotietorekisterillä tarkoitetaan luottotietolaissa rekisteriä, johon tallennetaan yksityishenkilön luottotietoja. Luottoa myönnettäessä luotonantaja voi käyttää henkilöluottotietoja selvittääkseen henkilön luotettavuutta luotonmaksajana. Luottotietorekisterin tarkoituksena on antaa luotonantajalle tietoa mahdollisista luottotappioriskeistä ja auttaa välttämään niitä. (Suomen asiakastieto.)

Suomen luottotietorekisteriin voidaan lain mukaan rekisteröidä vain negatiivisia luottotietoja. Tämä tarkoittaa sitä, että rekisteriin tallennetaan vain tietoja maksun laiminlyönnistä ja muita maksuhäiriömerkintään liittyviä tietoja. Positiivisia tietoja, esimerkiksi luottojen hoidosta tai henkilön taloudellisesta tilanteestaan, Suomessa ei voida rekisteröidä. (Suomen asiakastieto.)

Luottotietolain mukaan luottotietorekisteriin voidaan tallettaa rekisteröidyn yksilöintitiedot, kuten henkilön nimi, yhteystiedot ja henkilötunnus. Henkilön yksilöintitiedot säilytetään rekisterissä siihen saakka, kunnes muut tätä henkilöä koskevat merkinnät on poistettu siitä. Luottotietoihin saa merkitä myös rekisteröidyn toimintakelpoisuutta koskevat tiedot, joista on säädetty holhoustoimilaisissa. Tällaisia tietoja ovat holhoustoimilain mukaan tiedot rekisteröidyn edunvalvojan määräämisestä, sen tehtävistä ja rekisteröidyn toimintakelpoisuuden rajoittamisesta (Laki holhoustoimesta 1.4.1999/442, 67 §). Kun henkilön toimintakelpoisuutta koskevat tiedot on poistettu holhousasioiden rekisteristä, ne on poistettava myös luottotietorekisteristä viimeistään kuukauden kuluttua. Joissakin tapauksissa luottotietorekisteriin voidaan rekisteröidyn pyynnöstä laittaa merkinnän omasta luottokiellosta. Ilmoitus omasta luottokiellosta ei estä luoton saantia ja sen voi tehdä Asiakastiedon kuluttajaneuvonnassa. Henkilöllä on myös mahdollisuus poistaa Oma Luottokiello -merkinnän rekisteristä milloin tahansa. (Luottotietolaki 11.5.2007/527, 12 §, 17 §.)

Maksuhäiriömerkintöjen lisäksi luottotietorekisterissä voi olla tieto merkinnän aiheuttaneen saatavan suorittamisesta, jos rekisteröity sitä pyytää. Tieto velan suorittamisesta vaikuttaa merkinnän säilyttämisaikaan, mutta ei kuitenkaan poista sitä rekisteristä. Luottotietolain mukaan rekisteriin voidaan tallentaa myös tietoa rekisteröidyn velkaantumisen syistä, maksuhäiriömerkintään johtaneista tekijöistä sekä maksuhäiriön alkuperäisestä ajankohdasta. (Luottotietolaki 11.5.2007/527, 13 §.)

6.2.1 Maksuhäiriön rekisteröinti luottotietorekisteriin

Viranomaisten tai kulutusluottoja myöntävien yritysten toteamat pitkäaikaiset maksun laiminlyönnit aiheuttavat maksuhäiriömerkinnän luottotietorekisteriin. Merkintää ei kuitenkaan synny luottotietoihin pelkästään maksun myöhästymisestä, vaan sen on oltava maksamatta noin 6 - 8 kuukautta. Yksityishenkilön maksuhäiriömerkintä seuraa rekisteriin, esimerkiksi tuomioistuimen antamasta päätöksestä maksun laiminlyönnistä eli velkomustuomiosta, ulosottoviranomaisen toteamasta varattomuudesta, pitkäaikaisesta ulosotosta tai henkilön velkajärjestelystä. (Takuu-Säätiö 2015a.)

Luotonantajalla on oikeus ilmoittaa yksityishenkilön maksuhäiriöstä suoraan luottotietorekisteriin, jos kyseessä on osamaksu- tai kulutusluottosopimus ja sen maksu on viivästynyt vähintään kolme kuukautta alkuperäisestä eräpäivästä. Edellytyksenä on, että luottosopimuksessa on mainittu maksuhäiriötietojen ilmoittamisesta rekisterinpitäjälle ja velalliselle on lähetetty kirjallinen maksukehoitus vähintään 21 päivää ennen maksuhäiriön rekisteröintiä. Lisäksi maksukehoituksessa on oltava varoitus luottotietomerkinnän rekisteröimisestä, jos maksua ei suoriteta. (Luottotietolaki 11.5.2007/527, 14 §.)

6.2.2 Maksuhäiriömerkinnän seuraukset

Maksuhäiriömerkintä luottotiedoissa tarkoittaa luottotietojen menetystä, joka hankaloittaa normaalia elämää merkittävästi. Luottotietojen menetys aiheuttaa kuluttajalle suuria ongelmia ja ikäviä seurauksia, joilla on yleensä pitkäkestoinen vaikutus arkipäiväiseen elämään.

Luotonantajat erityisesti pankit ja rahoituslaitokset tarkistavat luottotietoja ennen lainan myöntämistä arvioidakseen hakijan kykyä suoriutua lainan takaisinmaksusta. Hakijan luottotiedoissa oleva maksuhäiriömerkintä voi estää lainan saamisen, mutta tilanne kuitenkin riippuu maksuhäiriön vakavuudesta. Esimerkiksi vakuudellinen laina voidaan myöntää edellyttäen, että lainalle tarjotaan normaalia enemmän vakuuksia. Lisäksi merkintä voi vaikuttaa lainakoron suuruuteen. Vakuudettoman lainan saaminen on tällaisessa tilanteessa mahdotonta. Opiskelijat, joilla on maksuhäiriömerkintä luottotiedoissaan, eivät välttämättä saa jopa opintolainaa huolimatta siitä, että lainan takaajana joka tapauksessa toimii Suomen valtio. Merkinnällä on vaikutusta myös pankki- ja luottokorttien saamiseen. Uutta luottokorttia ei varmasti myönnetä sekä käytössä olevat luottokortit ja niihin liittyvä käyttöoikeus voidaan sulkea. Pankkikortinkin saaminen vaikeutuu huomattavasti. (Suomen kuluttajaliitto.)

Kuten luotonantajat myös monet liikeyritykset käyttävät luottotietoja kaupanteon yhteydessä selvittääkseen asiakkaan maksukykyä. Maksuhäiriömerkintä voi estää asiakassuhteen syntymisen erityisesti tilanteessa, jossa tavara tai palvelu on tarkoitus ostaa osamaksulla tai laskulla. Verkkokaupan kautta tilatut tuotteet voidaan suostua lähettämään esimerkiksi postiennakolla. (Suomen kuluttajaliitto.)

On huolestuttavaa ajatella, että maksuhäiriön takia henkilöllä voi olla hankaluuksia vuokra-asunnon saamisessa ja siitä voi tulla jopa mahdotonta. Vuokra-asunnon saamiseen vaikuttaa myös vuokranantajan vaatima kotivakuutus. Kotivakuutuskin on vaikeaa saada, jos luottotiedoissa on maksuhäiriömerkintä. Varsinkin vuokra-asumista koskevat maksuhäiriömerkinnät vaikeuttavat olennaisesti vuokrasuhteen solmimista. Siksi maksuvaikeuksissa olevan vuokralaisen kannalta on tärkeää, että vuokranmaksuista huolehditaan ajallaan. Muuten vuokralainen voi menettää nykyisen asuntonsa eikä saada uutta vuokra-asuntoa. (Takuu-Säätiö 2015b.)

Luottotietohäiriöillä on merkitystä joidenkin palveluiden saamisessa, kuten esimerkiksi vakuutukset tai matkapuhelin- ja internetliittymät. Vapaaehtoisia vakuutuksia vakuutusyhtiöt eivät välttämättä myönnä. Tällöin vakuutusyhtiön on annettava hakijalle kieltäytymisestä lainmukaisen ja perustellun päätöksen. Toi-

saalta maksuhäiriömerkintä ei saa olla syynä kieltäytyä lakisääteisen vakuutuksen myöntämisestä, mutta vakuutusyhtiöt voivat kuitenkin vaatia maksamaan koko vuoden vakuutusmaksun etukäteen. Matkapuhelinoperaattorilla on myös oikeus vaatia maksuvaikeuksissa olevalta asiakkaalta ennakkomaksua, jolla palveluntarjoaja varmistaa sopimuksen toimiminen. (Takuu-Säätiö 2015b.)

Työnantaja voi tietyissä tilanteissa käyttää luottotietoja työhönoton yhteydessä työnhakijan luotettavuuden arvioinnissa. Työnhakijan luottotietojen tarkistusoikeus koskee vain sellaisia työtehtäviä, jotka edellyttävät erityistä luotettavuutta ja joihin liittyy taloudellista vastuuta. Mikäli maksuhäiriömerkintä on ilmestynyt työntekijän luottotietoihin jo voimassa olevan työsuhteen aikana, työnantajalla ei ole oikeutta irtisanoa tätä työntekijää. (Takuu-Säätiö 2015b.)

6.2.3 Maksuhäiriömerkinnän säilyttämisajat ja poistaminen rekisteristä

Maksuhäiriömerkintä näkyy luottotietorekisterissä kahdesta neljään vuoteen. Merkinnän tallennusajan pituuteen vaikuttaa se, miten velallinen suhtautuu asiaan. Tavallisesti maksuhäiriömerkintä säilyy rekisterissä kolme vuotta, mutta säilyttämisaikaa voidaan lyhentää kahteen vuoteen maksamalla häiriömerkinnän aiheuttavan saatavan etujassa. Edellytyksenä on, että tieto maksetusta saatavasta on toimitettu rekisterinpitäjälle ajoissa. Velan suorittaminen ei kuitenkaan poista maksuhäiriömerkintää luottotietorekisteristä, vaan se säilyy siinä lyhyemmän ajan. Toisaalta säilyttämisaika pitenee neljään vuoteen, jos velallinen saa uusia maksuhäiriömerkintöjä luottotietoihinsa aikaisemman merkinnän voimassaoloaikana. (Takuu-Säätiö 2015a.)

Vuoden 2010 voimaan tulleen luottotietolakimuutoksen mukaan luottotietotoiminnan harjoittajan on poistettava maksuhäiriömerkintä rekisteristä välittömästi, kun hän on saanut ulosottoviranomaiselta ilmoituksen merkinnän perusteena olevan velan lopullisesta vanhentumisesta. Velallinen voi halutessaan itse pyytää luottotietorekisterinpitäjää poistamaan vanhentunutta velkaa koskevan maksuhäiriömerkinnän esittämällä hänelle selvityksen kyseisen velan lopullisesta vanhentumisesta. (Luottotietolaki 11.5.2007/527, 18 §.)

6.3 Henkilöluottotietojen lainmukaiset käyttötarkoitukset

Luoton myöntämisen ja valvonnan lisäksi henkilöluottotietoja saa käyttää myös muihin lainmukaisiin tarkoituksiin. Henkilöluottotietoja saa käyttää ja luovuttaa velan perinnässä tai takauksen hyväksymistä varten. Vuokranantaja saa tarkistaa tulevan vuokralaisen luottotietoja huoneenvuokrasopimuksen tekemistä varten. Vakuutusyhtiölläkin on oikeus käyttää henkilöluottotietoja arvioidakseen hakijan velvoitteiden hoitokykyä. Myös työnantaja saa tietyin edellytyksin tarkistaa henkilöluottotietoja työnhakijan ja työntekijän arvioimiseksi. Lisäksi luottotietoja voidaan käyttää tieteellistä tutkimusta, tilastointia ja viranomaisen suunnittelu- ja selvitystehtävää varten ottaen kuitenkin huomioon, mitä henkilötietolaissa säädetään. (Luottotietolaki 11.5.2007/527, 19 §.)

7 Vapaaehtoinen maksujärjestely

Jokainen meistä jossain elämän vaiheessa joutuu tilanteeseen, jossa varoja ei riitä erään laskun maksamiseen. Tämä voi tapahtua esimerkiksi silloin, kun henkilö saa laskun odottamatta sitä tai laskun summa on paljon enemmän kuin hän on varautunut maksamaan. Monet eivät edes hoida maksuja ajallaan tai lasku voi olla jopa hukassa. Pahimmassa tapauksessa maksukyky voi heikentyä esimerkiksi työttömyyden, sairauden tai lomautuksen takia. Tilanne ei kuitenkaan muutu vakavaksi, jos rahavaikeuksiin joutunut pyrkii ratkaisemaan asiaa vapaaehtoisesti ottamalla yhteyttä maksun saajaan ja sopimalla hänen kanssa mahdollisesta maksujärjestelystä. Kuluttajan kannalta on aina parempi yrittää neuvotella velkojan kanssa maksuaikataulun muuttamisesta kuin jättää asia hoitamatta ja joutua myöhemmin maksamaan isoja viivästys- ja perimiskuluja.

Maksuvaikeuksiin joutuneen on ensisijaisesti pyrittävä ratkaisemaan ongelmansa vapaaehtoisilla järjestelyillä ja vasta sen jälkeen hakea lakisääteistä yksityishenkilön velkajärjestelyä (Kuvio 7.1).

Kuvio 7.1. Velkojen järjestelyt. (Takuu-Säätiö 2015c.)

Ensimmäisenä ja parhaana vaihtoehtona maksuongelman ratkaisemiseen on maksusopimus, jonka on tehtävä perintätoimiston tai velkojan kanssa. Toisena vaihtoehtona voi olla useiden lainojen poismaksaminen kertasuorituksena. Erilisten velkojen takaisinmaksu onnistuu esimerkiksi pankista tai rahoituslaitoksesta otetulla luotolla. Viimeisenä velkojen järjestelykeinona on tuomioistuimen vahvistama yksityishenkilön velkajärjestely.

7.1 Maksusopimus

Mikäli taloudessa on tapahtunut äkillisiä muutoksia ja eräitä laskuja ei pystytä maksamaan eräpäivään mennessä, ongelmatilanteen voi vielä pelastaa vapaaehtoisilla järjestelykeinoilla. Pääsääntönä on, että ongelmaan reagoidaan mahdollisimman nopeasti. Yksi vapaaehtoisista maksujärjestelyistä on maksusopimuksen tekeminen velkojan kanssa. Maksusopimuksen tavoitteena on antaa maksuongelmiin joutuneelle mahdollisuus suoriutumaan veloistaan vapaaehtoisesti ilman oikeudellisia toimenpiteitä.

Velkojan kanssa on mahdollista solmia maksusopimuksen siihen saakka, kunnes velan perintä on siirtynyt oikeudellisen perinnän toimenpiteisiin. Kun maksusopimus on tehty ajoissa, velallinen voi välttää maksuhäiriömerkintää luottotietorekisterissä ja perinnän siirtymistä oikeudelliseen perintään ja ulosottoon.

Maksusopimuksessa voidaan sopia saatavan maksamisesta erissä, eräpäivän siirtämisestä, saatavan kuukausierien pienentämisestä, lyhennysvapaasta tai uudesta takaisinmaksuohjelmasta (Takuu-Säätiö 2015d). Mikäli laskun summa on liian suuri ja sitä ei pysty maksamaan kerrallaan, velkojan kanssa voi sopia saatavan maksamisesta erissä. Tällöin velkojan kanssa laaditaan saatavalle maksusuunnitelma, jossa sovitaan maksuerien suuruus ja niiden eräpäivät. Jos saatavaa ei pysty maksamaan eräpäivään mennessä, velkojan kanssa voi sopia laskulle uuden eräpäivän. Lasku tulee kuitenkin maksaa ennen seuraavan laskun saapumista välttääkseen huomautuskulut. (Takuu-Säätiö 2015d.)

Mikäli velallisella on muita maksuja, jotka täytyy suorittaa välittömästi, lyhennysvapaasta jaksosta sopiminen on tässä tapauksessa paras vaihtoehto. Sovitun lyhennysvapaan jakson aikana velallinen joutuu maksamaan vain velan korot ja kulut. Kun maksukyky heikkenee väliaikaisesti, velkojan kanssa voi neuvotella lainan tai osamaksun kuukausierien pienentämisestä määräajaksi. On hyvä tietää, että määräajan päätyttyä kuukausierät nousevat vielä korkeammaksi. Jos maksuvaikeudet näyttävät olevan pitkäkestoisia tai pysyviä, velkojan kanssa on mahdollista neuvotella myös laina-ajan pidentämisestä. Tällaisessa tilanteessa ratkaisuna velkaongelmiin voi olla kokonaan uusi takaisinmaksuohjelma. (Takuu-Säätiö 2015d.)

7.2 Kertasuoritus

Kertasuorituksella tarkoitetaan useiden lainojen yhdistäminen yhdeksi lainaksi. Tämä maksujärjestely on hyvä vaihtoehto silloin, kun velallisella on useita erilaisia velkoja ja niistä ei voi selviytyä maksusopimuksia tekemällä. Lisäksi yhdellä isolla lainalla on pienemmät korkokulut verrattuna useampiin pieniin luottoihin.

Useiden erilaisten velkojen yhdistäminen voi onnistua pankkilainalla tai rahoituslaitoksen myöntämällä kulutusluotolla. Jossain tapauksissa lainan voi saada ilman vakuuksia, mutta tavallisesti lainan saamiseksi tarvitaan vakuuksia tai takaajia. Uuden lainan vakuutena voi parhaiten toimia oma asunto tai muu omaisuus, joissa on vapaata vakuusarvoa. Myös lainan saanti helpottuu huomattavasti, jos velallisella on vakiintuneet tulot ja riittävä maksukyky, muita lai-

noja samassa rahoituslaitoksessa tai pankkisuhde on hyvä ja pitkäaikainen. (Takuu-Säätiö 2015e.)

Uuden lainan takaajina voivat olla sukulaiset tai ystävät. Tässä tapauksessa velallisen kannattaa hoitaa raha-asioitaan moitteettomasti, sillä lähiomaiset ovat vastuussa lainasta. Velkojen yhdistäminen on hyvä vaihtoehto silloin, kun uudella lainalla maksetaan kaikki tai mahdollisimman suuri osa veloista. Lisäksi velallisen on huolehdittava siitä, että uuden lainan kuukausierä on sopivan suuruinen ja hän pystyy maksamaan sen koko laina-ajan. (Suomen kuluttajaliitto.)

7.2.1 Takuu-Säätiön takaus

Lainan saanti voi olla vaikeaa ja jopa mahdotonta ilman tarvittavia vakuuksia tai takaajia. Esteenä lainan saamiselle voi olla myös maksuhäiriömerkintä luottotiedoissa. Jos lainaa ei myönnetä, velallisella on mahdollisuus hakea Takuu-Säätiön tarjoaman takauksen pankista nostettavaan järjestelylainaan. Edellytyksenä takauksen myöntämiselle on se, että velallisella on riittävä maksukyky pankin järjestelylainan hoitamiseen ja velkaongelmia ei voida ratkaista muilla järjestelykeinoilla (ks. Kuvio 7.1.). (Takuu-Säätiö 2015f.)

Takuu-Säätiön takaus on tarkoitettu ihmisille, jotka ovat joutuneet velkaongelmiin odottamattomasta syystä. Tavallisesti Takuu-Säätiö voi myöntää takauksen vain kerran. Takauksen voidaan myöntää ihmiselle, jolla on vakiintuneet olosuhteet ja halukkuus selviytyä velkakriisistä. Kuten maksuhäiriömerkintä myös perinnässä tai ulosotossa olevat velat eivät ole esteinä Takuu-Säätiön takauksen ja Takuu-Säätiön takaaman järjestelylainan saamiseen. (Takuu-Säätiö 2015f.)

7.2.2 Kunnan sosiaalinen luotto

Kunnan tarjoaman sosiaalisen luoton tarkoituksena on ehkäistä ylivelkaantumista. Sosiaalista luottoa voidaan myöntää esimerkiksi velkakierteen katkaisemiseen. Kunnan myöntämän sosiaalisen luoton voi saada pienituloisen ja vähävarainen henkilö, jolla on riittävä maksukyky luoton hoitamiseen. Ennen sosiaalisen luoton myöntämistä tulee selvittää, onko hakijalla oikeus saada toi-

meentulotukea. Mahdollisuus saada sosiaalinen luotto ei voi olla esteenä toimeentulotuen saamiseen. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2014.)

8 Yksityishenkilön velkajärjestely

Lakisääteinen yksityishenkilön velkajärjestely on viimeinen mahdollinen velkojen järjestelykeino. Tuomioistuimen vahvistamaa yksityishenkilön velkajärjestelyä on haettava vain, jos velkaantumistilannetta ei pystytä ratkaisemaan vapaaehtoisilla järjestelykeinoilla. Velkajärjestelyä haetaan lähettämällä velkajärjestelyhakemus velallisen kotipaikan käräjäoikeuteen. Ennen velkajärjestelyhakemuksen toimittamista käräjäoikeuden käsiteltäväksi tulee neuvotella velkojen kanssa ja selvittää, onko velkatilanne mahdollista ratkaista sopimalla. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2015a.)

Vaikka yksityishenkilön velkajärjestelyn edellytykset täyttyvät, tapaukseen soveltuvat lakisääteiset esteperusteet voivat estää velkajärjestelymenettelyn aloittamisen. Mikäli velkajärjestely myönnetään, velalliselle laaditaan hänen maksukykyään vastaavan maksuohjelman, jonka käräjäoikeus tarkastaa ja vahvistaa. Maksuohjelman päätyttyä velallinen vapautuu veloistaan, jos hän on suorittanut kaikki maksuohjelman mukaiset maksut. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2015a.)

8.1 Velkajärjestelyn edellytykset

Lain mukaan yksityishenkilön velkajärjestely voidaan myöntää vakaviin velkoihin joutuneille henkilöille, jotka ovat pysyvästi tai pitkäaikaisesti maksukyvyttömät. Lisäksi velkajärjestelylle on olemassa yleiset edellytykset. Velkajärjestely voidaan aloittaa, jos

- velallisen maksukyky on olennaisesti heikentynyt esimerkiksi sairauden, työkyvyttömyyden tai työttömyyden vuoksi (ilman velallisen syytä)
- velkojen määrä on liian suuri velallisen maksukykyyn nähden ja sen vuoksi velkajärjestelyyn on painavat perusteet
- velallisen maksukyvyttömyys näkyy olevan pitkäaikaista eikä hän kykene parantamaan maksukykyään voidakseen selviytyä veloistaan.

(Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 9 §.)

8.2 Velkajärjestelyn esteet

Yksityishenkilön velkajärjestelylle on laissa säädetty yleiset esteet. Velkajärjestelyä ei voida ilman painavia syitä myöntää, jos

- velallinen on maksukyvytön väliaikaisen syyn vuoksi, esimerkiksi opiskelu tai työttömyys, joka on kestänyt yhtäjaksoisesti alle 18 kuukautta
- velalliselle on määrätty rikosperusteisiä velkoja
- velallinen on sopimattomasti heikentänyt taloudellista asemaansa ottamalla uusia kulutusluottoja
- velallinen on velkaantunut harkitusti velkajärjestelyä silmällä pitäen ja velkaantumista voidaan pitää kevytmielisenä
- velallinen on tahallaan antanut vääriä tai harhaanjohtavia tietoja taloudellisesta asemastaan
- on perusteltua syytä olettaa, että velallinen ei tulisi noudattamaan maksuohjelmaa
- velalliselle on aikaisemmin myönnetty velkajärjestely ja vahvistettu maksuohjelma.

(Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 10 §.)

8.3 Maksuohjelma

Mikäli yksityishenkilön velkajärjestelyssä velalliselle on vahvistettu maksuohjelma, hänen tulee käyttää koko maksuvaransa velkojen hoitamiseen tämän maksuohjelman mukaisesti ja noudattaa siinä olevia määräyksiä (Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 23 §). Velkajärjestely ja maksuohjelma määrätään kolmeksi vuodeksi, jos velallisella on tavallisia velkoja. Ohjelman kesto pitenee viiteen vuoteen, jos velallisen maksuvelvollisuus on maksuohjelmassa kokonaan poistettu tai velkajärjestely on myönnetty painavilla syillä esteperusteesta huolimatta. Mikäli velallinen haluaa säilyttää omistusasuntonsa, maksuohjelma voi olla pidempi kuin kolme vuotta mutta ei kuitenkaan yli kymmentä vuotta. (Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 30 §.)

8.4 Maksuvaran laskentakaava

Velkajärjestelyssä maksuvaralla tarkoitetaan velallisen kaikki tulot, joita hän ei tarvitse välttämättömiin menoihinsa ja elinkustannuksiinsa ja, joita hänen tulee käyttää velkojensa maksamiseen (Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 5 §). Hakijan maksuvara lasketaan vähentämällä nettotuloista välttämättömät menot. Hakijan nettotulot saadaan laskettua, kun bruttotuloista vähennetään verot ja muut sosiaaliturvamaksut. Hakijan välttämättömillä menoilla tarkoitetaan muun muassa vuokraa tai vastiketta, vesi- ja sähkömaksua, kotivakuutusta, elatusapua, päivähoitomaksuja, terveydenhoitokuluja sekä välttämättömiä elinkustannuksia. (Taulukko 8.1.)

Nettotulot

Bruttotulot	=	€ / kk
ennakkopidätys	-	€
eläke- ja työttömyysvakuutusmaksut	-	€
ay-jäsenmaksu	-	€
Nettotulot yhteensä	=	€ / kk

Välttämättömät menot

vuokra tai vastike	+	€
vesi- ja sähkömaksut	+	€
kotivakuutus	+	€
kiinteistön käyttö- ja ylläpitokulut	+	€

tavanomaista suuremmat työmatkakulut	+ €
elatusapu ja päivähoitomaksut	+ €
tavanomaista suuremmat terveydenhoitokulut	+ €
välttämättömät elinkustannukset	+ €
Nettotulot yhteensä	= € / kk

Nettotulot	€ / kk
Välttämättömät menot	- € / kk
MAKSUVARA	= € / kk

Taulukko 8.1. Maksuvaran laskentakaava. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2015b.)

Välttämättömiin elinkustannuksiin kuuluu ruoka, hygieniatuotteet, vaatteet, kodin perushankinnat, tavanomaiset terveydenhoitomenot, lehtitilaukset, puhelineläykset, paikallisliikenteen matkakulut ja vapaa-ajanmenot. Oikeusministeriö vahvistaa vuosittain välttämättömien elinkustannusten suuruuden. Vuonna 2015 summat ovat seuraavat:

- yksinasuva tai yksinhuoltaja 538 € / kk
- avo- / avioliitossa tai parisuhteessa elävät tai muu samassa taloudessa asuva 18 vuotta täyttänyt henkilö 452 € / kk
- ensimmäinen ja toinen lapsi 344 € / kk
- kolmas, neljäs, viides jne. lapsi 321 € / kk
- 17 vuotta täyttänyt kotona asuva lapsi 381 € / kk.

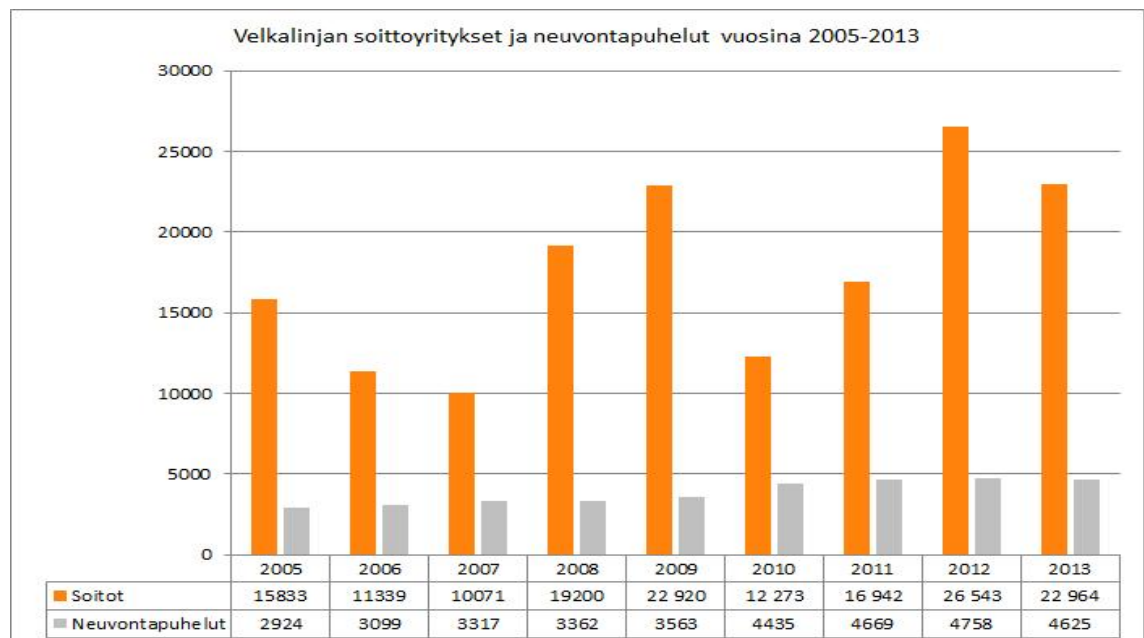
Kahdessa viimeisessä tapauksessa lapsen elinkustannuksista vähennetään lapsilisä ja elatusapu tai -tuki. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2015b.)

9 Vapaaehtoiset maksujärjestelyt ja yksityishenkilön velkajärjestely tilastojen mukaisesti

Teoriaosassa on käyty läpi erilaisia maksujärjestelymenetelmiä sekä niille tarkoitettuja vaatimuksia ja edellytyksiä. Seuraavassa käsitellään muutama tällainen menetelmä tilastollisesti, jotta saadaan kattavampi kuva käytännön tapauksista.

9.1 Takuu-Säätiön takauksen tilastotiedot

Takuu-Säätiö tarjoaa talouskriisiin joutuneille neuvontapalveluja velkaongelmien ratkaisemiseen. Neuvoa kriisitilanteisiin voi saada soittamalla valtakunnalliseen Velkalinjaan tai varaamalla aika talous- ja velkaneuvontaan. Apua voi hakea milloin vain, kun alkaa tuntua siltä, että maksuongelmista ei selviydy omin voimin. Kuvio 9.1 käy ilmi Velkalinjan soittojen ja neuvontapuhelujen lukumäärä vuosina 2005 - 2013.

Kuvio 9.1. Soittoryitykset ja neuvontapuhelut Takuu-Säätiön Velkalinjaan vuosina 2005 - 2013. (Takuu-Säätiö 2015g.)

Tilastotietojen mukaan eniten apua talouskriisiin haettiin vuonna 2012. Silloin Takuu-Säätiön Velkalinjaan yrittivät soittaa lähes 26 500 soittajaa, joista yli 4700 henkilöä saivat neuvontapalvelua. Vuonna 2013 soittoja oli vähemmän, mutta silti aika paljon verrattuna aikaisimpiin vuosiin. Valtava soittomäärä Takuu-Säätiön Velkalinjoihin näinä vuosina voi mahdollisesti kuulua Euroopan talouskriisin seurauksiin.

Takuu-Säätiön tarjoama järjestelylainan takaus on yksi vapaaehtoisista maksujärjestelykeinoista. Takuu-Säätiön takausta voi hakea kuka tahansa velkaongelmiin joutunut henkilö, mutta jokainen hakemus ratkaistaan tapauskohtaisesti. (Taulukko 9.1.)

	2013		2012	
	eur	kpl	eur	kpl
Takauksia voimassa 31.12.	13 765 382	1298	14 253 902	1363
Saapuneet hakemukset		1147		1151
Ratkaisut hakemuksiin				
Myönnetyt	6 985 500	336	5 841 900	296
Hylätyt		469		454
Muut ratkaisut		208		156

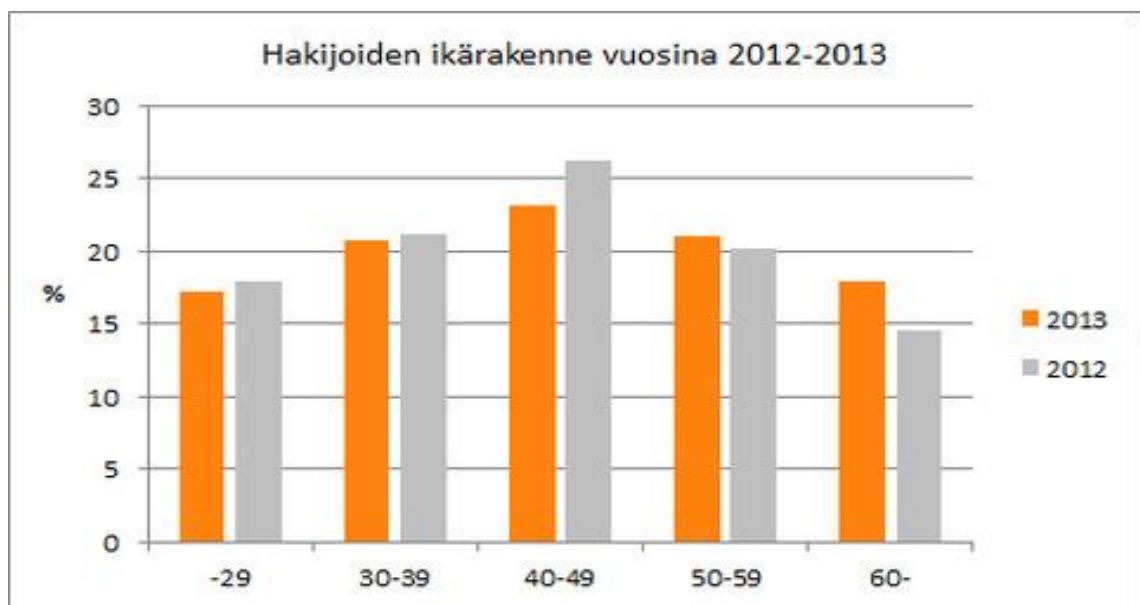
Taulukko 9.1. Takaustoiminnan tunnuslukuja vuosina 2012 ja 2013. (Takuu-Säätiö 2015g.)

Takuu-Säätiön tilastotietojen mukaan takaustoiminnan tunnusluvut vuosina 2012 ja 2013 ovat lähes samanlaisia. Näinä vuosina Takuu-Säätiöön lähetettiin yhteensä noin 2300 takaushakemusta. Vuonna 2013 Takuu-Säätiö myönsi 336 takausta lähes 7 miljoonalla eurolla. Saman vuoden hylättyjä hakemuksia oli vajaat 470 kappaletta. (Takuu-Säätiö 2015g.) Osa hakijoista ei mahdollisesti tarkastele takauksen saamiseen tarvittavia perusedellytyksiä ennen hakemuksen täyttämistä, mikä voi olla syynä monien hakemusten hylkäämiselle. Kielteinen vastaus takaushakemukseen voi johtua esimerkiksi siitä, että hakijalla on riittämätön maksukyky, pieni määrä velkoja tai velkatilanne voi ratkaista muilla maksujärjestelykeinoilla. Esimerkiksi Takuu-Säätiön tietojen mukaan vuonna

2013 takauksen saaneilla oli keskimäärin yli 20 erilaista velkaa (Takuu-Säätiö 2015g).

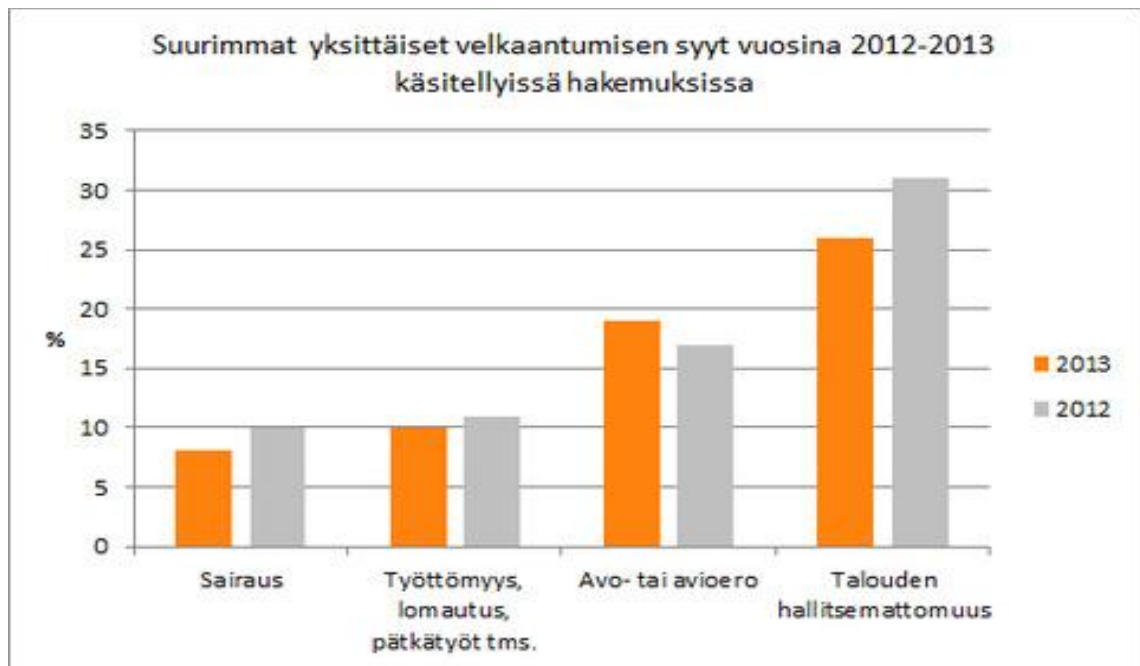
Takuu-Säätiön mukaan vuonna 2013 keskimääräinen järjestelylainan takaus oli noin 20 800 euroa. Hakijoiden keskimääräinen maksuvara oli 590 euroa ja takausaika oli keskimäärin neljä vuotta. (Takuu-Säätiö 2015g.)

Tutkittaessa Takuu-Säätiön tilastotietoja voidaan huomata, että velkaantumisongelmat ovat suurin piirtein yhtä yleisiä kaikissa ikäryhmissä. Tilastojen mukaan vuosina 2012 ja 2013 eniten takaushakemuksia saapui 40 - 49-vuotiailta, joka on noin 23 - 26 prosenttia kaikista hakijoista. Samoina vuosina noin 17 prosenttia säätiön takausta hakeneista oli nuoria alle 29-vuotiaita ihmisiä. Lähes sama prosenttimäärä hakijoita oli vanhempia yli 60-vuotiaita ihmisiä. (Kuvio 9.2.)

Kuvio 9.2. Takuu-Säätiön takausta hakeneet ikäryhmittäin vuosina 2012 - 2013. (Takuu-Säätiö 2015g.)

Tilastotietojen mukaan suurin osa eli noin 30 prosenttia hakijoista kertoi hakemuksissaan joutuvansa velkavaikeuksiin talouden hallitsemattomuuden vuoksi. Käsiteltyjen hakemusten perusteella noin 19 prosenttia hakijoista piti velkaantumisen syynä parisuhde-eroa tai muuta perhe-elämässä tapahtunutta muutosta, ja noin 20 prosenttia velkaantui sairauden, työttömyyden, lomautuksen tai muun ennalta odottamattoman syyn vuoksi. (Kuvio 9.3.)

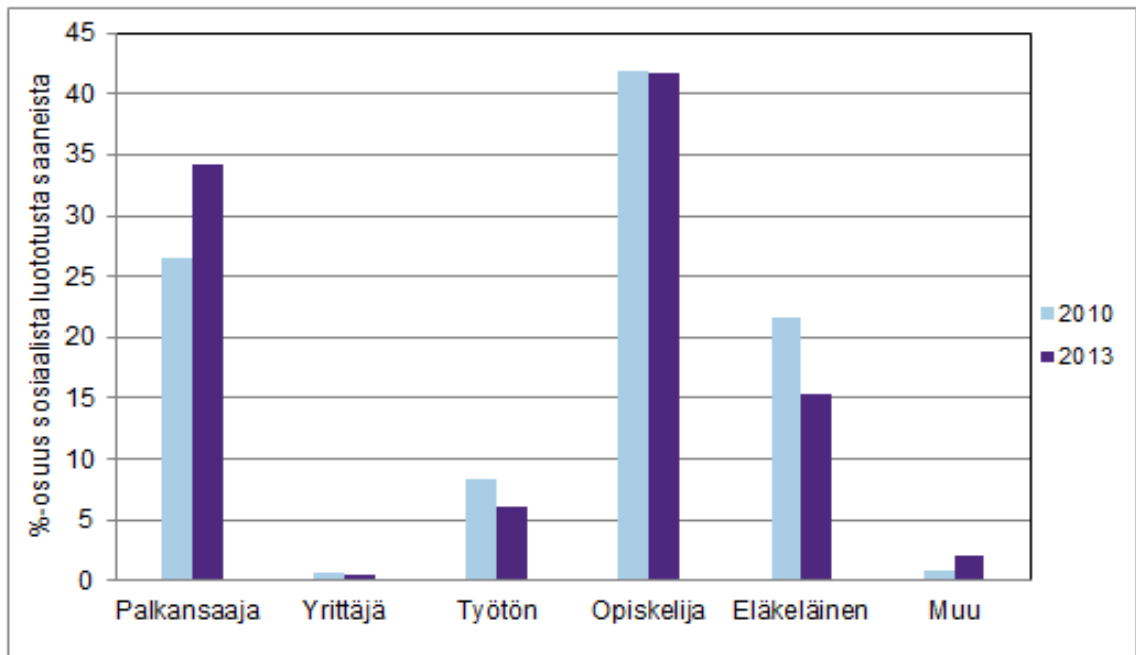

Kuvio 9.3. Suurimmat yksittäiset velkaantumisen syyt vuosina 2012 - 2013. (Takuu-Säätiö 2015g.)

Takuu-Säätiön tietojen mukaan vuosina 2012 - 2013 noin puolet takausta hake-neista oli yksinasuvia ihmisiä (Takuu-Säätiö 2015g). Tästä voi seurata se, että yleisimpinä syinä velkaantumiselle näinä vuosina olivat talouden hallitsematto-muus ja avo- tai avioero. Parisuhde-ero yleensä vaikuttaa negatiivisesti ihmisen elämään ja usein aiheuttaa stressiä, masennusta ja ahdistusta, joiden seurauk-sena voi olla huonontunut taloudellinen tilanne. Sekä eronneet että muun syyn takia yksinasuvat ihmiset vastaavat itse itsestään ja maksavat kaiken yksin, toi-sin kuin esimerkiksi parisuhteessa elävät, jotka voivat jakaa menojaan keske-nään.

9.2 Kunnan sosiaalinen luoton tilastotiedot

Sosiaalisen luotonjärjestely on kunnalle vapaaehtoista, ja siksi luottoa tarjotaan vain muutamassa kunnassa. Sosiaalinen luotto on tarkoitettu pienitu-loiselle ja vähävaraiselle henkilölle, joka ei voi saada muuta luottoa, mutta jolla on kuitenkin riittävä maksukyky luoton hoitamiseen. Kuviosta 9.4 näkyy kunnan sosiaalista luototusta saaneiden prosenttiosuudet.

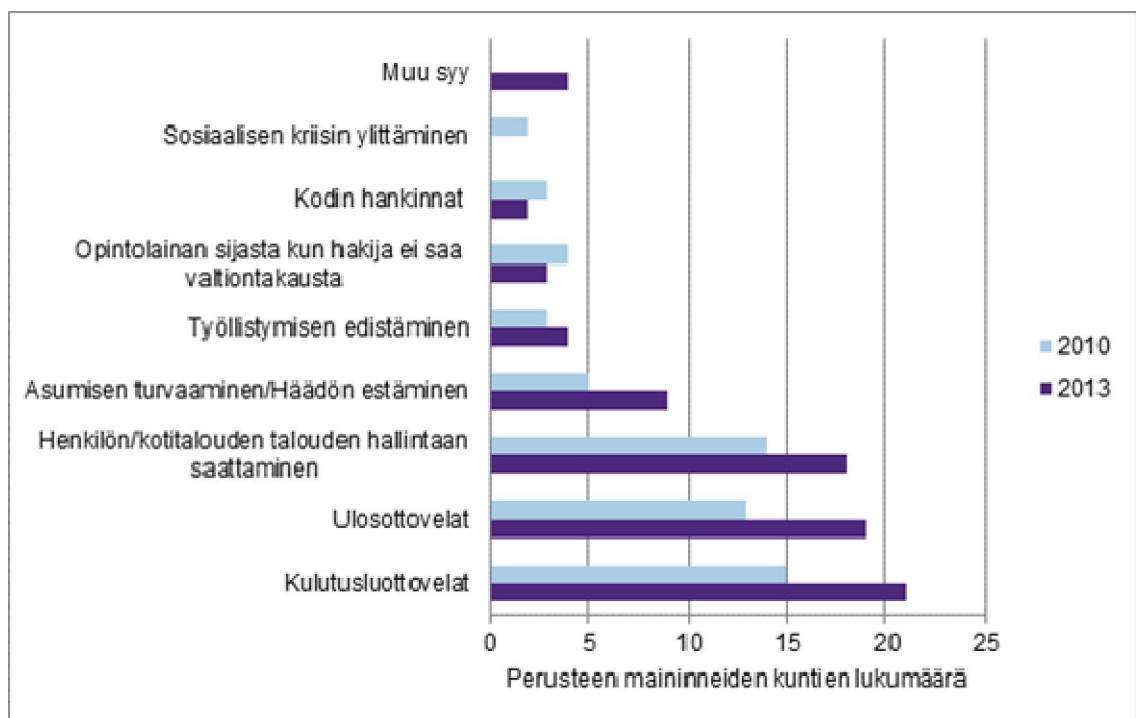
Kuvio 9.4. Sosiaalisen luototuksen asiakkaat vuosina 2010 ja 2013. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2014.)

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen tilastojen mukaan vuosina 2010 ja 2013 eniten sosiaalista luottoa myönnettiin opiskelijoille, joiden osuus oli noin 40 prosenttia. Vuonna 2013 luototusta saaneista lähes 35 prosenttia oli palkansaajia ja 15 prosenttia eläkeläisiä. Työttömien osuus kaikista sosiaalista luototusta saaneista oli vain 6 prosenttia. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2014.)

Sosioekonomisen elämäntilanteen mukaan tarkasteltuna eniten sosiaalista luottoa saivat opiskelijat. Tämä voi johtua siitä, että opiskelija täyttää sosiaalisen luoton myöntämiseksi säädetyt edellytykset eikä voi ratkaista velkaongelmia muilla vapaaehtoisilla järjestelykeinoilla. Esimerkiksi Takuu-Säätiön takausta ei yleensä myönnetä opiskelijoille, joilla on opinnot kesken. Vaikka opiskelija saa palkkatuloja opintojen ohella, nämä tulot eivät välttämättä riitä Takuu-Säätiön takaaman järjestelylainan hoitamiseen. Sosiaalista luottoa saaneiden opiskelijoiden suuri määrä voi osittain johtua myös siitä, että opiskelija ei esimerkiksi maksuhäiriömerkintöjen takia voi saada valtion takausta ja opintolainaa. Tällöin opiskelijalla on mahdollisuus saada opintojensa rahoittamiseksi sosiaalista luottoa.

Tilastotietojen mukaan vuonna 2013 sosiaalista luottoa myönnettiin 1053 henkilölle noin 3,7 miljoonalla eurolla. Myönnettyjen luottojen keskimääräinen suuruus oli noin 3500 euroa. Hylättyjä hakemuksia oli vain 349 kappaletta. Yli puolet kaikista sosiaalista luottoa saaneista oli taas yksinasuvia ihmisiä. Lähes 20 prosenttia naisista oli yksinhuoltajia. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2014.)

Kuviosta 9.5 käy ilmi, että sosiaalisten luottojen yleisimmät myöntämisperusteet vuosina 2010 ja 2013 olivat ulosottovelat, kulutusluottovelat ja talouden hallintaan saattaminen.

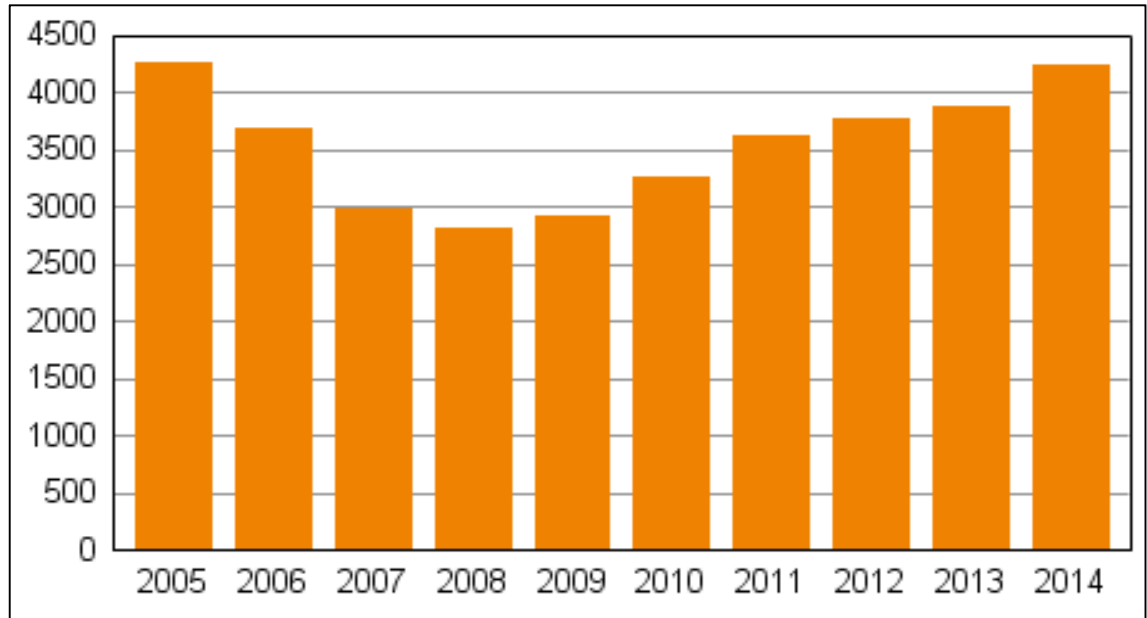
Kuvio 9.5. Myönnettyjen sosiaalisten luottojen kolme yleisintä myöntämisperustetta vuosina 2010 ja 2013. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2014.)

Tutkittaessa terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen tilastotietoja voidaan huomata, että vuosina 2010 ja 2013 velkaantuminen oli yleisin syy sosiaalisen luoton saannille. Kuten Takuu-Säätiön myös näiden tilastotietojen mukaan tavanomaisiin velkaantumisen syy vuonna 2013 oli talouden hallitsemattomuus.

9.3 Yksityishenkilön velkajärjestelyn tilastotiedot

Tuomioistuimen vahvistamaa yksityishenkilön velkajärjestelyä haetaan silloin, kun velkatilanne on vakava eikä sitä ole mahdollista hoitaa vapaaehtoisilla

maksujärjestelykeinoilla. Lakisääteistä velkajärjestelyä haetaan kirjallisella velkajärjestelyhakemuksella, joka toimitetaan hakijan kotipaikan käräjäoikeuteen. Kuviossa 9.6 näkyy käräjäoikeuksiin jättäneiden velkajärjestelyhakemusten lukumäärät vuosina 2005 - 2014.

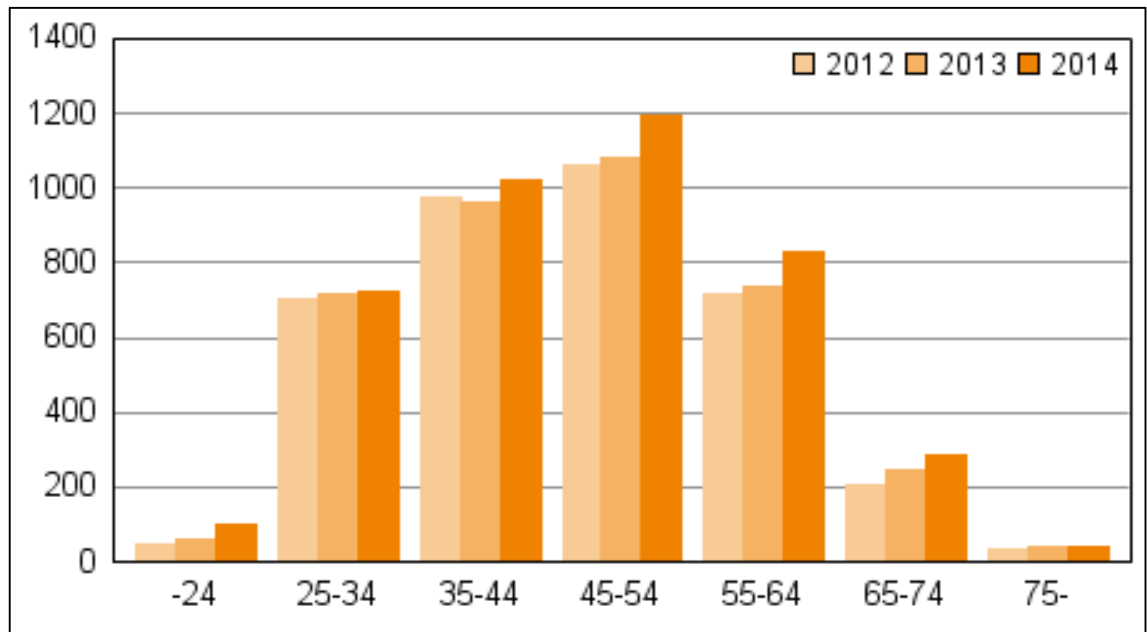
Kuvio 9.6. Yksityishenkilöiden velkajärjestelyhakemukset tammi - joulukuussa 2005 - 2014. (Tilastokeskus 2015.)

Tilastokeskuksen tietojen mukaan eniten velkajärjestelyhakemuksia tehtiin vuosina 2005 ja 2014. Vuonna 2014 käräjäoikeuksiin jätettiin noin 4200 hakemusta, mikä on lähes 9 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Tilastot näyttävät, että velkajärjestelyhakemusten määrä on ollut koko ajan kasvussa vuosina 2009 - 2014. (Tilastokeskus 2015.)

Tilastokeskuksen mukaan suurin osa eli noin 90 prosenttia hakijoista vuonna 2014 oli yksittäisiä henkilöitä ja lähes 10 prosenttia hakivat velkajärjestelyä yhdessä toisen henkilön kanssa (Tilastokeskus 2015). Yksittäisten hakijoiden suuri määrä voi osittain johtua siitä, että lähes puolet kaikista velkajärjestelyä hakevista oli perheisiin kuulumattomia ja mahdollisesti yksinasuvia henkilöitä.

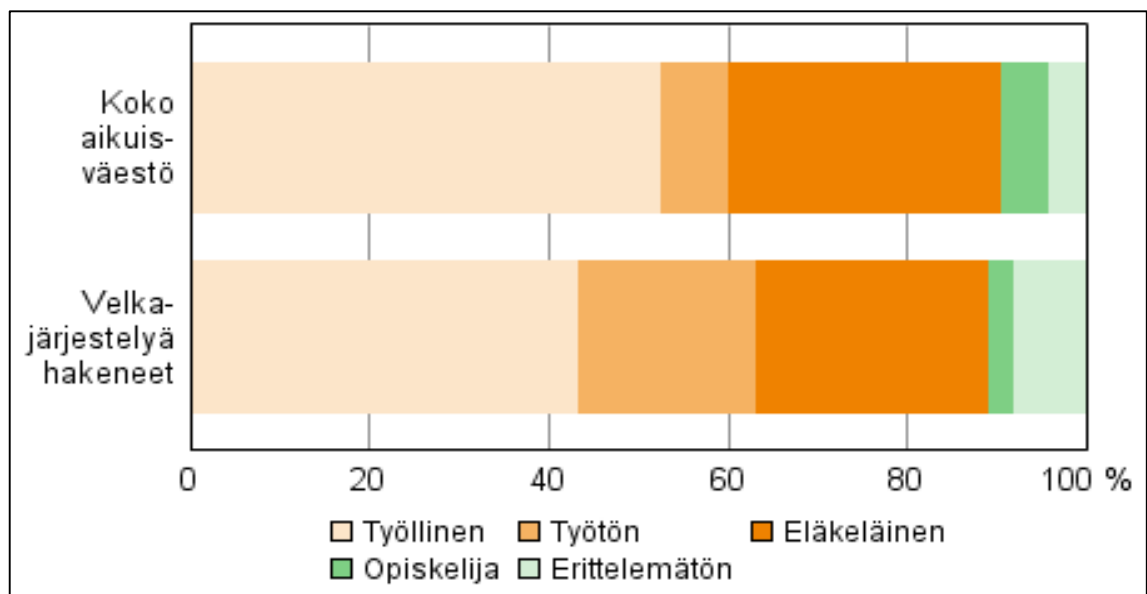
Vuosina 2012 - 2014 eniten velkajärjestelyä hakivat keski-ikäiset 35 - 54-vuotiaat henkilöt. Nuoria alle 24-vuotiaita ja vanhempia yli 75-vuotiaita henkilöitä oli vain pieni osuus kaikista velkajärjestelyjä hakeneista. Tilastoista voidaan

huomata, että lähes kaikissa ikäryhmissä velkajärjestelyhakemusten määrä kasvoi joka vuosi. (Kuvio 9.7.)

Kuvio 9.7. Velkajärjestelyjä hakeneet ikäryhmittäin 2012 - 2014. (Tilastokeskus 2015.)

Seuraavasta kuviosta 9.8 käy ilmi velkajärjestelyä hakeneiden prosenttiosuudet sosioekonomisen elämäntilanteen mukaan vuonna 2014.

Kuvio 9.8. Velkajärjestelyä hakeneet sosioekonomisen elämäntilanteen mukaan vuonna 2014 verrattuna koko aikuisväestöön 2013. (Tilastokeskus 2015.)

Tilastokeskuksen tietojen mukaan suurin ryhmä velkajärjestelyä hakeneista oli työlliset, joiden osuus kaikista hakeneista vuonna 2014 oli noin 40 prosenttia. Työllisistä hakijoista palkansaajia oli noin 90 prosenttia. Lähes 26 prosenttia velkajärjestelyä hakeneista oli eläkeläisiä. Työttömien osuus velkajärjestelyä hakeneista oli noin 20 prosenttia, mikä on 1,4 prosenttiyksikköä enemmän kuin edellisenä vuonna. (Tilastokeskus 2015.)

Velkajärjestelyn hakijoiden sosioekonomisen elämäntilanteen mukaan tarkasteltuna vakaviin velkaongelmiin useammin joutuvat palkansaajat ja eläkeläiset. Syynä siihen voi olla se, että palkansaajilla ja eläkeläisillä on enemmän mahdollisuuksia saada erilaisia luottoja ja rahoitustuotteita. Suuri määrä erilaisia velkoja yhdessä kotitaloudessa voi johtaa talouden hallitsemattomuuteen ja sen kautta pitkäaikaisiin maksuvaikeuksiin. Vakavissa velkaongelmissa olevien työttömien osuus on pienempi, mutta silti suuri verrattuna opiskelijoihin. Työttömien vakava velkatilanne voi mahdollisesti johtua riittämättömästä maksukyvyistä lasujen, vuokrien ja velkojen hoitamiseen.

10 Pohdinta ja johtopäätökset

Tässä opinnäytetyössä selvitettiin yli varojen elämisen seurauksena olevan perinnän etenemistä vaihe vaiheelta. Opinnäytetyössä käsiteltiin myös erilaisia selviytymisratkaisuja talous- ja velkaongelmiin joutuneille ihmisille perehtymällä asianmukaiseen lainsäädäntöön.

Tämän työn tavoitteena oli tutkia muutaman maksujärjestelykeinojen tilastotietoja ja niiden avulla selvittää, miten maksujärjestelyt toteutuvat käytännössä. Lisäksi työssä kerrottiin velan syntymisen mahdollisista syistä, hyvästä perintätavasta kuluttajasaatavan perinnässä, velan vanhentumisesta ja henkilöluottotiedoista, jotka ovat aiheen täydentäviä ja aiheeseen sopivia tietoja.

Nykyaikana velkaantumista voidaan pitää osana normaalia elämää. Tämä ei ole ongelma, jos velkoja osataan hoitaa. Mutta huolestuttavaa on se, että monet joutuvat pitkäaikaisiin velkaongelmiin, jotka rajoittavat huomattavasti ihmisen arkipäiväistä elämää ja aiheuttavat paljon stressiä ja ahdistusta. Sen lisäksi vel-

karahaa ei ole koskaan ilmaista, joten jokaisen perintäprosessin vaiheen kulut kasvattavat velan pääomaa tuntuvasti.

Talous- ja velkaongelmiin joutuneiden ihmisten kannalta on tärkeää, että heille tarjotaan apua ja erilaisia ratkaisuja kriisitilanteeseen ja veloista selviytymiseen. Maksujärjestelyjen tavoitteena on auttaa velallista suoriutumaan veloistaan ja parantamaan taloudellista tilannettaan. Tähän työhön on tutkittu Takuu-Säätiön takauksen, kunnan sosiaalisen luototuksen ja lakisääteisen yksityishenkilön velkajärjestelyn tilastotietoja.

Tilastoista voidaan todeta, että suuri osa velkaantuneista sai tavalla tai toisella apua velkaongelmiensa ratkaisemiseen. Osa vapaaehtoista maksujärjestelyä hakeneista yritti saada apua velkaongelmiinsa Takuu-Säätiöltä ja osa omalta kunnalta. Takuu-Säätiön takaamat järjestelylainat saivat ne hakijat, jotka täyttivät takauksen saamiselle säädetyt perusedellytykset. Muut, kuten esimerkiksi opiskelijat, joilla ei yleensä ole mahdollisuutta saada Takuu-Säätiön takausta, hakivat kunnan sosiaalista luototusta. Vakaviin ja pitkäaikaisiin velkaongelmiin joutuneet hakivat lakisääteistä velkajärjestelyä kotipaikan tuomioistuimelta.

Tilastoista voidaan päätellä, että kotitalouksien velkaantuneisuus on yleistynyt viime vuosien aikana. Velkaantuneiden määrän kasvu voi osittain olla Euroopan talouskriisin seurausta. Toisena syynä velkaantumisen kasvuun voi olla laaja tarjonta erilaisia rahoitustuotteita, joiden mainostaminen on lisääntynyt huomattavasti. Lisäksi luottoja on viime aikoina paljon helpommin saatavilla.

Tilastotietojen mukaan useimmiten velkaongelmiin joutuvat yksinasuvat tai perheisiin kuulumattomat henkilöt. Yksinasuvien huono taloudellinen tilanne voi olla seurausta parisuhde-erosta, joka yleensä aiheuttaa stressiä ja ahdistusta. Yksinasuvien henkilöiden velkaantuminen voi johtua myös talouden hallitsemattomuudesta, joka on tilastojen mukaan toinen yleinen velkaantumisen syy. On syytä myös mainita, että yksinasuvilla henkilöillä on käytössä vain oma mielipide asioista, eikä muita mielipiteitä puolesta tai vastaan ole tukemassa velkaantumiseen johtavaa päätöstä. Lisäksi yksinasuva kantaa vastuuta itse itsestään ja hoitaa raha-asioitaan yksin, siksi monille yksinasuminen voi olla taloudellisesti hankalaa.

Tilastoista ilmeni myös se, että vakaviin ja pitkäaikaisiin maksuvaikeuksiin joutuvat useammin palkansaajat ja eläkeläiset. Tämä voi mahdollisesti johtua siitä, että säännöllisiä ja riittäviä tuloja saaville luottoja myönnetään melko helposti. Tällöin yksi kotitalous voi kerätä useita erilaisia velkoja, joiden maksaminen voi tulla mahdottomaksi, ja sen takia joudutaan pitkäaikaisiin maksuvaikeuksiin.

Tilastot osoittavat myös velkaantuneiden halua hoitaa velka-asioitaan tarjolla olevilla keinoilla, mikä on eräs merkki ihmisten pyrkimyksestä parantaa omaa elämänlaatuaan. Tilastoista käy selkeästi ilmi, että varhaisessa iässä on tarjolla melko huoletonta elämää ilman velkoja ja hyviä puitteita kypsään perhe-elämään astumiseen, jolloin aiemmat velat tai niistä syntyvät maksuhäiriömerkinnät eivät vaikeuta esimerkiksi yhteisen asunnon hankkimista.

On positiivista huomata, että lainsäädäntö ja yhteiskunta tukevat velkavaikeuksiin joutuneita kunnioittamalla myös velkojan asemaa. Tämä osoittaa sitä, että yhteiskunnassa vallitsee tasa-arvo ja pyrkimys yhteiseen hyvinvointiin.

Kuviot

Kuvio 3.1. Perintäprosessin vaiheet, s. 12

Kuvio 7.1. Velkojen järjestelyt, s. 33

Kuvio 9.1. Soittoyritykset ja neuvontapuhelut Takuu-Säätiön velkalinjaan vuosina 2005 - 2013, s. 40

Kuvio 9.2. Takuu-Säätiön takausta hakeneet ikäryhmittäin vuosina 2012 - 2013, s. 42

Kuvio 9.3. Suurimmat yksittäiset velkaantumisen syyt vuosina 2012 - 2013, s. 43

Kuvio 9.4. Sosiaalisen luotonuksen asiakkaat vuosina 2010 ja 2013, s. 44

Kuvio 9.5. Myönnettyjen sosiaalisten luottojen kolme yleisintä myöntämisperustetta vuosina 2010 ja 2013, s. 45

Kuvio 9.6. Yksityishenkilöiden velkajärjestelyhakemukset tammi - joulukuussa 2005 - 2014, s. 46

Kuvio 9.7. Velkajärjestelyä hakeneet ikäryhmittäin 2012 - 2014, s. 47

Kuvio 9.8. Velkajärjestelyä hakeneet sosioekonomisen elämäntilanteen mukaan vuonna 2014 verrattuna koko aikuisväestöön 2013, s. 47

Taulukot

Taulukko 3.1. Tuomittavien oikeudenkäyntikulujen määrä, s.16

Taulukko 4.1. Esimerkki kulutusluoton perintäkulujen kertymisestä, s. 23

Taulukko 4.2. Esimerkki sähkölaskun perintäkulujen kertymisestä, s. 24

Taulukko 8.1. Maksuvaran laskentakaava, s. 38 - 39

Taulukko 9.1. Takaustoiminnan tunnuslukuja vuosina 2012 ja 2013, s.41

Lähteet

Danske Bank. Kertalaina. <http://www.danskebank.fi/fi-fi/Henkiloasiakkaat/lainat/Muut-lainat/Pages/kertalaina.aspx?tab=1#tabanchor> Luettu 19.12.2014

Finanssialan keskusliitto 2014. Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat. http://www.fkl.fi/materiaalipankki/julkaisut/Julkaisut/Saastaminen_luotonkaytto_ja_maksutavat_2014.pdf Luettu 20.12.2014

Kansaneläkelaitos 2012. Opintolaina. http://www.kela.fi/opintotuki_opintolaina Luettu 23.12.2014

Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014a. Perintäkulut ja perinnän eteneminen. <http://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Maksut-laskut-perinta/perinta/perintakulut-ja-perinnan-eteneminen/> Luettu 24.9.2014

Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014b. Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä. <http://www.kkv.fi/globalassets/kkv-suomi/julkaisut/linjaukset/aihekohtaiset-linjaukset/hyva-perintatapa-kuluttajaperinnassa-2014.pdf> Luettu 20.12.2014

Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014c. Esimerkkejä perintäkuluista. <http://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Maksut-laskut-perinta/perinta/esimerkkeja-perintakulujen-kertymisesta/> Luettu 26.2.2015

Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014d. Velkojen yleiset vanhentumisajat. <http://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Maksut-laskut-perinta/velkojen-vanhentuminen/yleiset-vanhentumisajat/> Luettu 15.11.2014

Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2015a. Tuomioistuimen vahvistama velkajärjestely. <http://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Maksut-laskut-perinta/perinta/velkajarjestely/> Luettu 3.3.2015

Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2015b. Maksuvaran laskentakaava. <http://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Maksut-laskut-perinta/perinta/velkajarjestely/maksuvaran-laskentakaava/> Luettu 3.3.2015

Lehtonen, Y., Mökkönen, K., Töyrylä, M., Seulu, M. & Tammenkoski, R. 2014. Perintä ja luotonhallinta. Helsinki: Talentum Media Oy.

Oikeuslaitos 2013a. Ulosotto. <http://www.oikeus.fi/ulosotto/fi/index/ulosotto.html> Luettu 22.10.2014

Oikeuslaitos 2013b. Veronpalautuksen ulosmittaus. <http://www.oikeus.fi/ulosotto/fi/index/velallisenulosotossa/veronpalautuksenulosmittaus.html> Luettu 29.10.2014

Oikeuslaitos 2014a. Velallisena ulosotossa. <http://www.oikeus.fi/ulosotto/fi/index/velallisenulosotossa.html> Luettu 23.10.2014

Oikeuslaitos 2014b. Velan maksu.
<http://www.oikeus.fi/ulosotto/fi/index/velallisenautosotossa/maksusuunnitelma.html> Luettu 25.10.2014

Oikeuslaitos 2014c. Palkan ulosmittaus.
<http://www.oikeus.fi/ulosotto/fi/index/velallisenautosotossa/palkanulosmittaus.html> Luettu 25.10.2014

Oikeuslaitos 2014d. Elinkeinotulon ulosmittaus.
<http://www.oikeus.fi/ulosotto/fi/index/velallisenautosotossa/elinkeinotulonulosmittaus.html> Luettu 27.10.2014

Oikeuslaitos 2014e. Ulosmittaus.
<http://www.oikeus.fi/ulosotto/fi/index/velallisenautosotossa/ulosmittaus.html> Luettu 5.11.2014

Oikeuslaitos 2014f. Irtain omaisuus.
<http://www.oikeus.fi/ulosotto/fi/index/velallisenautosotossa/ulosmittaus/irtainomaisuus.html> Luettu 5.11.2014

Oikeuslaitos 2014g. Kiinteä omaisuus.
<http://www.oikeus.fi/ulosotto/fi/index/velallisenautosotossa/ulosmittaus/kiinteomaisuus.html> Luettu 5.11.2014

Oikeuslaitos 2014h. Omaisuuden myynti.
<http://www.oikeus.fi/ulosotto/fi/index/velallisenautosotossa/ulosmittaus/omaisuudenmyynti.html> Luettu 5.11.2014

Oikeuslaitos 2015. Palkan ulosmittaus.
<http://www.oikeus.fi/ulosotto/fi/index/velallisenautosotossa/palkanulosmittaus.html> Luettu 24.2.2015

Oikeusministeriö 2013. Pienille luotoille 51 prosentin korkokatto kesäkuun alusta.
<http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2013/03/pienilleluotoille51prosentinkorkokattokesakuunalusta.html> Luettu 20.12.2014

Sosiaali- ja terveysministeriö 2014. Sosiaalinen luototus.
http://www.stm.fi/toimeentulo/tuet_ja_etuudet/sosiaalinen_luototus Luettu 3.3.2015

S-Pankki. S-Laina. <https://www.s-pankki.fi/fi/lainat-ja-luotot/s-laina/> Luettu 19.12.2014

Suomen asiakastieto. Tietoa luottotiedoista.
<https://www.omatieto.fi/luottotiedot/actValitseTietoa.do#1> Luettu 12.1.2015

Suomen kuluttajaliitto. Velkojen maksaminen ja perintä.
http://www.kuluttajaliitto.fi/teemat/kuluttajan_talous/rahasiat_ja_niiden_hoito/velkojen_maksaminen_ja_perinta Luettu 26.9.2014

Suomen kuluttajaliitto. Maksuhäiriömerkintä ja sen vaikutukset.
http://www.kuluttajaliitto.fi/teemat/kuluttajan_talous/raha-asiat_ja_niiden_hoito/maksuhairiomerkinta_ja_sen_vaikutukset Luettu 16.1.2015

Suomen kuluttajaliitto. Veloista selviytyminen.
http://www.kuluttajaliitto.fi/teemat/kuluttajan_talous/raha-asiat_ja_niiden_hoito/veloista_selviytyminen Luettu 3.3.2015

Suomen kuluttajaliitto 2010. Velkaopas.
http://www.kuluttajaliitto.fi/files/1183/Velkaopas0910_.pdf Luettu 23.12.2014

Takuu-Säätiö 2014a. Perintä. <http://www.takuu-saatio.fi/omille-jaloille/verkkotaloustietopiste/taloustietokansio/tietoja-velkojen-hoitamisesta/perinta/> Luettu 20.10.2014

Takuu-Säätiö 2014b. Ulosotto.
<http://www.oikeus.fi/ulosotto/fi/index/velallisenaulosotossa/maksusuunnitelma.html> Luettu 25.10.2014

Takuu-Säätiö 2014c. Velkojen vanhentuminen. <http://www.takuu-saatio.fi/omille-jaloille/verkkotaloustietopiste/taloustietokansio/tietoja-velkojen-hoitamisesta/velkojen-vanhentuminen/> Luettu 12.11.2014

Takuu-Säätiö 2015a. Luottotiedot. http://www.takuu-saatio.fi/tietoa_veloista/luottotiedot/ Luettu 9.1.2015

Takuu-Säätiö 2015b. Luottotiedot. http://www.takuu-saatio.fi/usein_kysyttya/luottotiedot/ Luettu 9.1.2015

Takuu-Säätiö 2015c. Tietoa veloista. http://www.takuu-saatio.fi/tietoa_veloista/ Luettu 15.1.2015

Takuu-Säätiö 2015d. Maksusopimus. http://www.takuu-saatio.fi/tietoa_veloista/maksusopimus/ Luettu 2.3.2015

Takuu-Säätiö 2015e. Kertasuoritus. http://www.takuu-saatio.fi/tietoa_veloista/kertasuoritus/ Luettu 3.3.2015

Takuu-Säätiö 2015f. Takuu-Säätiön takaus. <http://www.takuu-saatio.fi/takuu-saation-takaus/> Luettu 3.3.2015

Takuu-Säätiö 2015g. Takuu-Säätiön asiakkaat. http://www.takuu-saatio.fi/tietoa_veloista/velkaantumistilastoja/takuu-saation-asiakkaat/ Luettu 10.3.2015

Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos 2014. Sosiaalinen luototus 2013 – Kuntakyselyn osaraportti.
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116265/Tr18_14.pdf?sequence=5
Luettu 11.3.2015

Tilastokeskus 2014a. Rahoitustilinpito.
http://www.stat.fi/til/rtp/2014/02/rtp_2014_02_2014-09-30_tie_001_fi.html Luettu 24.9.2014

Tilastokeskus 2014b. Luottokanta.
http://www.stat.fi/til/lkan/2014/03/lkan_2014_03_2014-12-05_tie_001_fi.html Luettu 21.12.2014

Tilastokeskus 2015. Velkajärjestelyt.
http://www.stat.fi/til/velj/2014/04/velj_2014_04_2015-01-28_tie_001_fi.html Luettu 12.3.2015

Toikka, R. 2013. Luotto- ja vakuusoikeus. Ulosotto osa 3. Luentomuistiinpanot. Saimaan ammattikorkeakoulu. Liiketalouden koulutusala.

Tuomisto, E. 2014. Jopa kymmenien tuhansien eurojen velat voivat olla ihmisellä itselläänkin unohduksissa. Etelä-Suomen sanomat.
<http://www.ess.fi/uutiset/kotimaa/2014/01/26/jopa-kymmenien-tuhansien-eurojen-velat-voivat-olla-ihmisella-itsellaankin-unohduksissa>. Luettu 29.1.2014

Lainsäädäntö

Laki holhoustoimesta 1.4.1999/442.

Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513.

Laki velan vanhentumisesta 15.8.2003/728.

Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57.

Luottotietolaki 11.5.2007/527.

Oikeusministeriön asetus 425/2012.

Ulosottokaari 15.6.2007/705.